

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Andra Kammaren. N:o 42.

Onsdagen den 24 April.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 16 i denna månad.

§ 2.

Föredrogos och bordlades för andra gången Konstitutions-Utskottets utlåtanden N:is 10 och 11.

§ 3.

Efter föredragning af Sammansatta Stats- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 2, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandlingen af Utskottets utlåtande N:o 1, angående förändrad reglering af skjutsväsendet, beslöt Kammaren lägga det förstnämnda utlåtandet till handlingarna.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda Lag-Utskottets utlåtanden N:is 33, 34 och 35.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets utlåtande N:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts förslag i fråga om lönerreglering för landsstaten m. m.; och

Andra Kammarens Prot. 1878. N:o 42.

Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 6 (i samlingen N:o 29), öfver väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande anslag till en fond för nyttiga uppfinningar.

§ 6.

På derom anmäld begäran, beviljade Kammaren Herr *Carl Ericson*, hvilken förut erhållit ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 10 till den 18 innevarande månad, ytterligare ledighet under 8 dagar, räknadt från sistnämnde dag, i anledning af inträffadt sjukdomsfall inom hans familj.

§ 7.

Föredrogos och godkändes Riksdagens Kanslis förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 15, angående upphörande eller nedsättning af lärarinnornas årsafgift till folkskolelärarnes enke- och pupillkassa; och

N:o 16, angående ändring af § 2 i gällande instruktion för direktionerna öfver länens lasarett och kurhus.

Kammarens ledamöter åtskildes klockan $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.

Torsdagen den 25 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes ett af Herr *Carl Ericson* insändt, så lydande sjukbetyg:

Att Herr Kapten *Carl Ericson* är sängliggande sjuk, varder på aflagd embetsed intygadt.

Rånnum d. 23 April 1878.

Karl Bylund.
Stadsläkare.

§ 2.

*Gemensamma
omröstningar.*

Sedan Riksdagens båda Kamrar godkänt de uti Stats-Utskottets memorial N:o 49, Bevillnings-Utskottets memorial N:o 7 och Banko-Utskottets memorial N:o 14 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, deri Kamrarne fattat stridiga beslut, och denna dag blifvit bestämd för omröstning öfver de olika besluten, så anställes nu dessa omröstningar, enligt nedan intagna voteringspropositioner, i följande ordning, nemligen:

1:sta omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets memorial N:o 49, punkt 1:o).

Den, som vill, att Riksdagen beviljar 1,500 kronor såsom ordinarie anslag till en kollegalön utöfver de nu befintliga vid Haparanda elementarläroverk samt tillerkänner innehafvaren samma rätt till ålderstillägg, som tillkommer öfrige kolleger och elementarläroverksadjunkter, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har det uti i fråga varande hänseende väckta förslag icke till någon Riksdagens åtgärd föranledt.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning, och utföll omröstningen med 108 Ja och 75 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 83 Ja och 40 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	108 Ja och 75 Nej,
sammanräkningen visar	191 Ja och 115 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

2:dra omröstningen:

(enligt Bevillnings-Utskottets memorial N:o 7, punkt 1:o).

Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets af Första Kammaren

Gemensamma omröstningar. godkända hemställan, att Herr Hörnfeldts i fråga varande motion, N:o 70, icke må bifallas, röstar
(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, lika med Andra Kammaren, bifallit motionärens förslag derom, att § 2 mom. a uti nu gällande Bevillningsstadga den 18 Augusti 1876 måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»För kronohemman och kronolägenheter, hvilka besittas med åborätt, samt för de skogsområden, hvilka blifvit för privilegierad stockfångst upplåtna.»

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning, och utföll omröstningen med 46 Ja och 137 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 82 Ja och 41 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster, eller	46 Ja och 137 Nej,
sammanräkningen visar	128 Ja och 178 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

3:dje omröstningen:

(enligt Bevillnings-Utskottets memorial N:o 7, punkt 2:o)

Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets af Första Kammaren godkända hemställan i punkten 6:o a) af Utskottets betänkande N:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, lika med Andra Kammaren, bifallit Herr Aug. Petterssons i motion N:o 12 framställda förslag, »att i Bevillningsförordningens 9 § andra punkten ordet »hufvudsakligen» måtte utgå, samt att i tredje punkten ordet »förnämligast» utslutes».

*Gemensamma
omröstningar.*
(Forts.)

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu seglarnes öppnande och uppräknning, och utföll omröstningen med 63 Ja och 120 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 100 Ja och 21 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	63 Ja och 120 Nej,
sammanräkningen visar	163 Ja och 141 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

4:de omröstningen:

(enligt Bevillnings-Utskottets memorial N:o 7, punkt 3:o.)

Den, som, i likhet med Första Kammaren, bifaller hvad Bevillnings-Utskottet i punkten 6:o) b) af betänkanudet N:o 6 föreslagit, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, lika med Andra Kammaren, bifallit Herr Anders August Anderssons i motion N:o 47 framställda yrkande, att 3:dje momentet i § 9 af nu gällande Bevillningsstadga måtte erhålla följande lydelse: »Fabriksegare, handlande samt annan yrkes- och näringsidkare, der fabriken är belägen, eller handeln, yrket eller näringen idkas; dock skola handlande i de städer, hvilka innefatta flera församlingar, för den handelsrörelse, de derstädes idka, taxeras inom den församling, der de äro mantalsskrifna.»

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga,

Gemensamma omröstningar. jemväl derstädes afgifvits företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 65 Ja och 120 Nej.
(Forts.)

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 99 Ja och 21 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens
röster eller 65 Ja och 120 Nej,
sammanräkningen visar 164 Ja och 141 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

5:te omröstningen:

(enligt Banko-Utskottets memorial N:o 14, punkt 1:o.)

Den, som godkänner Banko-Utskottets af Första Kammaren bifallna hemställan, att den väckta motionen om utgifvande af riksbankssedlar å två kronor icke må af Riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutat, att Riksbanken skall från och med 1879 års ingång utgifva sedlar å två kronor till belopp af tre millioner kronor, samt uppdragit åt Banko-Utskottet att föreslå i följd deraf nödiga ändringar i gällande reglemente för Riksbankens styrelse och förvaltning.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 88 Ja och 97 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 92 Ja och 28 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller 88 Ja och 97 Nej,
sammanräkningen visar 180 Ja och 125 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

6:te omröstningen:

(enligt Banko-Utskottets memorial N:o 14, punkt 2:o.)

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Den, som, med bifall till Banko-Utskottets af Första Kammaren biträdda framställning, vill att § 49 i gällande reglemente för Riksbankens styrelse och förvaltning skall erhålla följande förändrade lydelse:

»Mom. 1. Fullmäktige berättigas att, efter noggrann pröfning af omständigheterna i hvarje särskildt fall, såväl bevilja Riksbankens gäldenärer förlängning i den föreskrifna tiden för betalande af deras skulder till Riksbanken, som ock, der sådant anstånd beviljats, vidtaga de åtgärder och lemna de medgifvanden, som kunna befinnas nödiga för förvaltning och utredning af gäldenärens bo annorlunda än genom detsammas afträdande till konkurs, dock att någon eftergift af Riksbankens fordran till kapital eller ränta dervid icke får ega rum.

Mom. 2. Likaledes berättigas fullmäktige att, der efter noggrann pröfning skäligt finnes, bevilja de Riksbankens gäldenärer, som sin egendom till konkurs afträdt, ackord vid liqviden af deras skulder till Riksbanken.

Mom. 3. I annat än det i näst föregående mom. 2 omförmälda fall må fullmäktige icke efterskänka något af hvad enligt gifna föreskrifter och gällande författningar bör erläggas, utan skola alla frågor om eftergift underställas näst blifvande Banko-Utskott till afgörande i den ordning, instruktionen för detta Utskott stadgar.

Mom. 4. Fullmäktige ega» o. s. v. lika med nuvarande mom. 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutat, att förberörda § 49 i bankoreglementet skall erhålla denna lydelse:

»Mom. 1. Fullmäktige berättigas att, efter noggrann pröfning af omständigheterna i hvarje särskildt fall, såväl lemna Riksbankens gäldenärer förlängning i den föreskrifna tiden för betalande af deras skulder till Riksbanken, som ock bevilja de Riksbankens gäldenärer, hvilka till borgenärs förnöjande sin egendom afträdt, ackord vid liqviden af deras skulder till Riksbanken. I annat än sist omförmälda fall må fullmäktige deremot icke efterskänka något af hvad enligt gifna föreskrifter och gällande författningar bör erläggas, utan skola alla frågor om eftergift underställas nästblifvande Banko-Utskott till afgörande i den ordning, instruktionen för detta Utskott stadgar.

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Mom. 2. Fullmäktige ega» o. s. v. lika med nuvarande mom,
2. Oförändradt.

Sedan voteringszedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringszedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 50 Ja och 131 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 93 Ja och 27 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	50 Ja och 131 Nej,
sammanräkningen visar	143 Ja och 158 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

7:de omröstningen:

(enligt Banko-Utskottets memorial N:o 14, punkt 3:o.)

Den, som vill att arvodet till den fullmäktig, som erhåller uppdrag att besörja tillsynen öfver Riksbankens pappersbruk, skall bestämmas till 1,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det e vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är arvodet för omförmälda tillsyn af Riksdagen fastställdt till 500 kronor.

Sedan voteringszedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringszedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig och utföll omröstningen med 20 Ja och 152 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 56 Ja och 61 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	20 Ja och 152 Nej,
sammanräkningen visar	76 Ja och 213 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

8:de omröstningen:

(enligt Banko-Utskottets Memorial N:o 14, punkt 4:o.)

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Den, som vill att aflöningsstaten för Riksbanken, i hvad den rörer vaktmästarne vid hufvudkontoret, skall erhålla följande förändrade lydelse att från och med den 1 innevarande månad vinna tillämpning:

Vaktmästare, hvarje, lön	kr. 800: —	
tjenstgöringspenningar	» 100: —	900: —
hvilka belopp efter fem års ordinarie tjänst och derunder ådagalagdt välförhållande kunna höjas till		
lön	kr. 900: —	
tjenstgöringspenningar	» 200: —	1,100: —
röstar		

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen den i omförmälda hänseende gjorda framställningen om löneförhöjning afslagit.

Sedan voteringssedlarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och upp-räkning och utföll omröstningen med 50 Ja och 121 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 58 Ja och 45 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller..... 50 Ja och 121 Nej,
sammanräkningen visar 108 Ja och 166 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Förekom till afgörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 12, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Nionde hufvudtitel.

Punkt 1:

Bifölls.

Punkt 2.

Mom. a.

Om ändring i grunderna för pensionering af arméns befäl och underbefäl.

Enligt andra punkten i de vid 1877 års riksdag antagna grunder för pensionering af arméns befäl och underbefäl med vederlikar fordras för erhållande af fyllnadspension, att löntagare icke blott till arméns pensionskassa erlagt stadgad pensionsafgift och är till pension ur kassan berättigad, utan ock att han vid afskedstagandet stått i tjenst *vid armén* i 30 år eller, om han är underofficer vid värfvad garnisonsregemente eller fortifikationen, i 25 år.

Efter det Kongl. Maj:t nu, på anförda skäl, föreslagit Riksdagen att, med afseende å sättet för användande af det till fyllnadspensioner anvisade kreditiv, medgifva, det berörda stadgande måtte erhålla följande förändrade lydelse: »En hvar af förenämnde embets- och tjenstemän, hvilken vid afskedstagandet stått i statens tjenst i 30 år etc. (för öfrigt blifver punkten oförändrad)», hade Utskottet i förevarande moment hemställt:

att den omförmälda nådiga framställningen måtte vinna Riksdagens bifall.

Beträffande denna hemställan anförde:

Herr Nils Pettersson: Jag kan icke inse nödvändigheten af att året efter det arméns pensionering reglerats göra ändringar i denna reglering och lappa på densamma. Jag tror för min del, att de nu ifrågavarande tjenstemännen icke hafva mera ansträngande arbete, än att de vid femtio lefnadsår kunna stå ut med att bibehålla tjensten ytterligare en tid. Jag tycker mig för öfrigt i hvad nu föreslagits se en sträfvan att slutligen pensionera större delen af statens tjenstemän vid en så tidig ålder, som här är i fråga, något hvaremot jag förut protesterat och hvaremot jag äfven nu vill nedlägga min protest. Då härtill, som jag nyss nämnt och som en hvar torde känna, de ifrågavarande tjenstemännens arbete icke under fredstid åtminstone är af någon så ansträngande art, att icke tjenstemännen väl kunna bibehålla tjensten eller med eget förvärf bidraga till sitt uppehälle vid nyssnämnda ålder, föranlåtes jag här af att yrka afslag å Utskottets betänkande i den föredragna punkten.

Friherre Leijonhufvud: Jag ber att mot den siste värde talaren få anmärka, att här icke är fråga om någon nedsättning af tjenstetiden för arméns civile tjenstemän, utan endast derom, huruvida desse civile tjenstemän, då de öfvergå till militärstaten, skola, för erhållande af pension, få rätt att räkna sig till godo äfven den tid de varit i kronans tjenst, innan de kommo på militärstaten, så att, om t. ex. en läkare öfvergår från civil- till militärstaten, han skall få räkna sig till godo de år han tjenstgjort vid civilstaten,

då den nuvarande förordningen utesluter honom från denna rätt. Om ändring i grunderna för pensionering af arméns befäl och underbefäl. Då nuvarande aflöningsstat uppgjordes, tog man endast i beräkning vid rätt för desse tjenstemän till pension de år de tjenat på militärstat. Således är här icke frågan om en nedsättning i tjensteåren, utan endast huruvida ifrågavarande tjenstemän skola få räkna sig till godo de år de förut tjenstgjort i kronans tjenst eller icke.

(Forts.)

Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Nils Pettersson: Jag tror mig hafva uppfattat förslaget och att der endast är fråga om fyllnadspension, men jag tycker det är fnaskigt att komma med ett sådant förslag och det är derföre jag fortfar att yrka afslag.

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet Herr Statsrådet Rosensvärd: Herr Talman! Mine Herrar! Jag inkom just nu i Kammaren och tyckte mig höra, att några anmärkningar blifvit gjorda mot bifall till Utskottets förslag i mom. a) af denna andra punkt. Jag tror, hvad detta moment beträffar, att de motiv, som blifvit af Kongl. Maj:t förebragta och sedermera af Utskottet upptagna, äro så talande, att jag hoppas, att Kammaren vill bifalla hvad Utskottet föreslagit. Frågan gäller egentligen arméns läkare och civile embetsmän, hvilka till följd af förhållandena sällan kunna inkomma på arméns stat så tidigt, att de der kunna uppnå trettio tjensteår vid den lefnadsålder som eljest skulle för dem medföra pensionsrätt. Då de nya pensionsgrunderna tillerkänna dem rätt att afgå vid tidigare ålder, men med lägre pension, än öfrige civile embetsmän, nödgas de dock genom bestämmelsen om 30 tjensteår på arméns stat kvarstå en längre tid, i strid med de grunder, som blifvit af Kongl. Maj:t och Riksdagen fastställda, och till men för deras egen ställning, mot om de kvarstått i civil tjenst. De skulle nemligen i allmänhet icke blifva pensionsberättigade vid armén vid tidigare lefnadsår, än om de varit kvar i civil tjenst, och hade då fått hela lönen i pension, då de nu endast få 80 procent.

Då jag icke hört de anmärkningar, som blifvit gjorda, kan jag blott i allmänhet söka att till Kammarens behjertande framställa denna fråga.

Härmed var öfverläggningen slutad. Propositioner gäfvos å de gjorda yrkandena, hvarefter Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Mom. b.

9:de punkten i de vid sistlidne års riksdag fastställda grunderna för pensionering af arméns befäl och underbefäl med vederlikar lyder sålunda: »Den, som åtnjuter aflöning eller pension af andra allmänna medel eller innehar beställning å rikets stat, är icke berättigad till fyllnadspension.»

Om ändring i
grunderna för
pensionering af
arméns befäl
och underbefäl.

(Forts.)

Enligt stadgandet i § 63 af reglementet för arméns pensionskassa vore pensionsberättigad delegare i kassan, hvilka erhöles civil eller annan tienst med aflöning på rikets stat eller ock uppfördes på allmänna indragningsstaten eller på annat sätt af staten pensionerades, icke berättigad att, så länge han innehade sådana aflönings- eller pensions-förmåner, som uppginge till 3,000 kronor, åtnjuta den honom från arméns pensionskassa tillkommande pension.

Jemte redogörande för anledningen till tillkomsten af dessa stadganden samt med påpekande af de olägenheter, hvilka med samma stadganden vore förenade, hade Kongl. Maj:t, under förklaring, det Kongl. Maj:t hade för afsigt att framdeles till krigsbefälet eller arméns fullmäktige göra framställning om den ändring i § 63 af arméns pensionskassas reglemente, hvilken betingades af det beslut, Riksdagen nu kunde komma att fatta, föreslagit Riksdagen att medgifva det 9:de punkten i förberörda vid 1877 års riksdag fastställda grunder för pensionering af arméns befäl och underbefäl med vederlikar måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»Pensionstagare, som tillträder lön, hvarmed pensionsrätt enligt dessa grunder är förenad, får icke uppbära fyllnadspension.

Den som åtnjuter annan lön på rikets stat eller pension från andra allmänna medel än dem, som för arméns pensionering äro anvisade, skall i fyllnadspensionen lida en minskning, motsvarande två femtedelar af hvad han sålunda från annat håll uppbär.»

I anledning af detta nådiga förslag hade Utskottet hemställt: att Riksdagen måtte under det förbehåll, att arméns fullmäktige bifölle den framställning om ändring i § 63 af arméns pensionskassas reglemente, som Kongl. Maj:t förmält sig vilja till dem aflåta, gifva sitt bifall till hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende behagat föreslå.

Efter föredragning af nämnda hemställan anförde

Herr Nils Pettersson: Jag har äfven och hufvudsakligen mot detta moment några betänkligheter att framställa och tänker nu icke låta så lätt afspisa mig som vid det första momentet. Jag anser det vara högst märkvärdigt, att, då man så nyligen som i fjor reglerat arméns pensionsväsende, man nu redan i år skall komma och söka få ändringar deri. Jag får för min del härigenom, som man säger, »vatten på min qvarn», då jag nemligen vid frågan om fastställande af de nya grunderna för pensioneringen yttrade min förmodan, att vi snart skulle få erfara försök till ändringar eller just hvad som redan nu inträffat. Då det icke kunde vara hvarken rim eller reson uti att pensionera tjenstemän redan vid 50 års ålder, är det visserligen icke underligt att man söker ändringar i ett sådant system och regeringen har ock insett, att rättelser äro nödvändiga, men frågan är, om det är klokt att vidtaga sådana rättelser som de här föreslagna.

Stats-Utskottet, hvilket som vanligt haft ondt om tid, har mycket knapphändigt motiverat sitt utlåtande i detta moment och endast hänvisat till Kongl. Maj:ts proposition. Det torde därför tillåtas mig att framhålla något af hvad denna proposition innehåller. Der säges, bland annat: »För så vidt rätt till pension ingår i tjensteaftalet mellan staten och dess embets- och tjenstemän, lärar väl icke kunna förnekas, att ju pensionen utgör en aflöningsförmån, hvartill löntagaren genom sin föregående tjänst gjort sig berättigad, och att pensionen således är en innehållen, ej utbetald löneförmån, hvilken genom föregående arbete blifvit intjent.» Jag kan väl förstå, att man vill deducera det derhän, att pensionen skall anses såsom en intjent löneförmån; men om man erinrar sig, huru det tillgick i detta fall, nemligen att lönen bestämdes först, utan att då var något tal om rätt till pension och att denna först sedan erhållits, tror jag icke, att ett sådant föreställningssätt kan anses hållbart. Vid bestämmandet af den nya löneregleringen framhölls tvärtom, att lönen var full ersättning för det arbete, som utträttades, och sådan är väl ock meningen med densamma. Åtminstone antog jag, att så var förhållandet, desto mera som jag visste, att förut fans en särskild kassa, ur hvilken pensionerna utgingo, och jag protesterar således för min del mot den uppfattningen, att pensionen endast skulle vara en intjent rättighet. Hvar och en kan visserligen härom hafva sin öfvertygelse, men med kändedom om den behandling frågan undergått, kan jag icke inse, att den i fråga varande åsigten kan vara riktig.

Vidare fortsattes i den Kongl. propositionen sålunda: »Då det emellertid å andra sidan icke kan bestridas staten rätt att för åtnjutande af pension, lika väl som annan aflöning, stadga de vilkor, den pröfvar ändamålsenliga, bör i detta fall hufvudsakligen tillses, huruvida det kan för staten vara fördelaktigt att framtaga den pensionerade sin redan intjenta pension därför att han fortfarande, ehuru i annan riktning, egnar sig åt statens tjenst.» Derefter heter det i Kongl. Maj:ts proposition: »Då för dessa pensionsåldern måst bestämmas efter måttet för de kroppsliga ansträngningar, tjensten tager i anspråk, och för det stora flertalet inträder redan vid femtio lefnadsår, ligger å ena sidan i lefnadsåldern intet hinder för att de kunna ännu lång tid användas icke blott i statens civila tjenst utan äfven i åtskilliga militära befattningar, hvilka icke kräfva de ansträngningar, som med det rörliga fältlifvet äro förenade.» Ja, det är just precis hvad jag i fjor sade; och vill man utgå från den principen, att pensioner för statens tjenstemän skola finnas, bör man, enligt min tanke, vara konsekvent, det vill säga staten bör använda dessa personers arbetskrafter, till dess de blifvit mindre förmögna att förtjena något, då det kan vara billigt och rättvist att de få pension; men att lemna en tjensteman pension vid femtio års ålder, deremot måste jag protestera. Vid femtio års ålder är nemligen en menniska i vanliga fall i sin kraftigaste ålder; den kan då ännu

Om ändring i grunderna för pensionering af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

Om ändring i egna sig åt enskildt förvärf eller tjena staten. Och att, såsom nu grunderna för föreslås, i fråga varande tjenstemän skulle ega uppbära vid femtio pensionering af års ålder icke allenast pension för intjent lön utan sedermera äfven arméns befäl en ny lön, blott med afdrag af två femtedelar af beloppet, det skulle och underbefäl.

(Forts.) sannerligen vara att gå för långt.

Jag tror, att denna fråga är så ny, att den väl kan, liksom pensionsfrågan i sin helhet, tåla vid att tagas i närmare betraktande; och i denna fråga förekomma verkligen sådana saker, att, efter mitt förmenande, det icke är nog med en rättelse i det af mig anmärkta hänseendet, utan att många flera behöfva göras. I Kongl. Maj:ts proposition säges, att för i fråga varande tjenstemän, om statens tjenst för dem afstänges, blott återstår att i overksamhet förtära sin pension. Det var just hvad jag i fjor yttrade, att man genom beviljande af pension vid tidig ålder skulle tvinga dem att blifva overksamma; ty om de skulle mottaga annan befattning, skulle de förlora sin pension.

Man kan visserligen i militäriskt hänseende påstå — jag vill icke bestrida det — att en man icke besitter fullkomlig rörlighet vid femtio års ålder; men en officer lärer väl kunna användas till annat än krigstjenst, och åtminstone i fredstid blir han väl icke så ansträngd, att han kan sägas vara förbrukad vid nämnde ålder; och till exempel vid landregementena lida officerarne väl ingen nöd, då deras tjenstgöring inskränker sig till att göra möten under en kort tid af året.

Herrarne må ursäkta, om jag varit något sträng i detta fall; men jag tror mig hafva haft skäl för hvad jag sagt. Jag vill, att staten skall uppfylla sina förbindelser mot både den ene och den andre, vare sig han är tjensteman eller någonting annat, men jag vill också, att det skall vara rättvisa och billighet deri, och att man sålunda, då man nu skall stadga pensionsrätt för desse tjenstemän, skall taga i betraktande de tjenester, de i verkligheten gjort staten. Och då, efter mitt förmenande, man har att fästa afseende vid så många faktorer i detta fall, att jag väntar snart nog en omreglering af hela pensionsväsendet, vill jag på det bestämdaste yrka afslag å det föredragna momentet.

Häruti förenade sig Herr *Jonas Jonasson* i Gullaboås.

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet *Rosen*svärd: Den föregående talaren har, såsom jag hört, funnit några farhågor, som han vid föregående riksdag hyste i afseende på den då föreslagna pensioneringen af arméns befäl och underbefäl med vederlikar, redan nu besannade. Jag beklagar, att så är, men om bland dessa farhågor äfven ingick fruktan för följderna deraf att pensioneringen för det stora flertalet af dessa embets- och tjenstemän skulle inträda redan vid 50 års ålder, så var detta åtminstone icke någon ny, vid förra riksdagen antagen grundsats, utan något, som

gäلت så länge arméns pensionskassa funnits, och som äfven i afseende på fyllnadspension gäلت sedan år 1858, då Riksdagen beviljade sådant pensionstillägg för arméns embets- och tjänstemän. Det är emellertid icke vid femtio års ålder, som pensionsrätt för alla af dem inträder, utan vid olika ålder efter de olika grader, i hvilka tjänstemännen befinna sig. Att nu göra en förändring i detta afseende lärer väl icke vara ifrågasatt och torde icke heller nu kunna ifrågakomma; utan frågan är väl helt enkelt den, huruvida den bestämmeelse, att fyllnadspension under alla förhållanden skall förloras, om den afskedade tjänstemannen åtnjuter någon annan inkomst af staten än sin pension, fortfarande skall gälla. Utan att vilja upptaga till besvarande de anmärkningar, som gjorts mot sjelfva stilseringen i Kongl. Maj:ts proposition, om hvars lämplighet ju tankarna kunna vara ganska delade, vill jag endast hålla mig till sjelfva saken, hvarvid frågan blir den, huruvida staten, då den ansett, att den militäre tjänstemannen borde lemna sin tjänst vid en ålder då han, om än mindre lämplig för det rörliga fältlifvet, dock i andra afseenden kan ega full arbetskraft, bör beröfva honom hela eller åtminstone den betydligaste delen af pensionen, om han i en annan verksamhetskrets eignar sig åt statens tjänst och fortfarande söker att gagna den med de krafter, som honom återstå, och den förmåga, han under sitt föregående lif förvärfvat. Jag frågar, huruvida detta är fullt billigt mot tjänstemannen, men äfven huruvida det är klokt och rätt handadt af staten från dess egen synpunkt sedt, ty man bör väl kunna antaga, att denne tjänsteman under loppet af sin militära tjänstetid vunnit någon erfarenhet, någon kunskap och någon förmåga; och om dessa bliwa använda i annan statens tjänst, blir det väl en fördel för staten, äfven derigenom att staten sålunda befrias från att för den nya tjänsten utbetala full lön och dessutom full pension till pensionstagaren. Detta är den allmänna delen af frågan. Jemför man nu dessa förhållanden vid flottan och armén, så finner man, att, under det att vid flottan, till följd af amiralitetskrigsmanskassans betydliga tillgångar, fyllnadspensionen endast utgör en tredjedel af hela pensionsbeloppet och således en pensionär vid flottan, äfven om han efter afskedstagandet kommer i åtnjutande af hvilka andra inkomster som helst i statens tjänst, alltid kommer att uppbära två tredjedelar af pensionsbeloppet, så är deremot vid armén fyllnadspensionen öfver hufvud taget, ehuru något olika för olika grader, sextioåtta procent af hela pensionsbeloppet. En pensionär vid armén skulle således förlora 68 procent af sin pension, derest han efter afskedstagandet finge en aldrig så obetydlig befattning, der han fortfarande kunde verka för statens ändamål. Den Kongl. propositionen grundar sig således på billighet äfven i jemförelse med de fördelar, som äro tillförsäkrade pensionärer vid flottan.

Då jag nu tror mig hafva upptagit de hufvudsakliga anmärkningar, som hittills blifvit framställda mot den Kongl. propositionen, inskränker jag mig för närvarande till att hos Kammaren på det varmaste

Om ändring i grunderna för pensionering af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

Om ändring i förorda bifall till Kongl. Maj:ts af Utskottet tillstyrkta förslag i det grunderna för föredragna momentet.

pensionering af arméns befäl och underbefäl. Herr Talmannen aflägsnade sig nu, och Herr vice Talmannen öfvertog ledningen af Kammarens förhandlingar, hvarefter ordet lemnades till
(Forts.)

Herr Jöns Rundbäck: Sistlidne riksdag stod jag här och kämpade länge och varmt för en, enligt min tanke, billig och rättvis sak, nemligen att tiden för arméns officerares inträde i pensionsåldern skulle utsträckas från då föreslagna 50 till uppnådda 55 lefnadsår; och ännu i dag är jag lifligt öfvertygad om, att genom en sådan anordning hvarken arméns eller dess officerares bästa skulle i minsta mån äfventyras, men att deremot staten skulle på sådant sätt vinna icke obetydligt. Då hette det emellertid, att officerarne voro utslitna redan vid 50 års ålder och att deras pensionsålder för den skull icke måtte bestämmas till högre siffra än uppnådda 50 lefnadsår. När man nu läser den Kongl. propositionen — ty af Stats-Utskottets betänkande får man ingen ledning för sitt omdöme i saken och jag har för öfrigt icke någonsin förut sett ett Utskott så knapphändigt behandla en så viktig sak som denna — så synes det till en början, som om man skulle kunna hysa godt hopp om ett annat och bättre resultat än hvad denna regeringshandling gifver vid handen. Men jag vill icke neka till, att med desse officerare det redan synes vilja arta sig till hvad jag i fjor förutsade, nemligen att, sedan de vid 50 års ålder blifvit pensionerade, de skaffa sig någon annan tjänst, som de tilltro sig kunna sköta, såsom t. ex. en postmästaretjänst eller någon befattning vid domänförvaltningen eller statens jernvägar. Desse afskedade militärer hafva således ett stort verksamhetsfält för sig. Låtom oss se till, huru saken kan gestalta sig för en kapten, som blifvit pensionerad och derefter fått en annan tjänst. Såsom kapten i första klassen uppbär han en årlig pension af 2,240 kr.; derefter kan han, såsom synes af den Kongl. propositionen, blifva befordrad på den civila banan och dervid erhålla icke mindre än 5,600 kr. i lön, hvarvid dock försvinner hans fyllnads-pension, hvilken för en kapten, efter beräkning af 68 procent af lönen, uppgår till 1,940 kr. Men dertill eger han att af sin egentliga pension uppbära 12 procent, till följd hvaraf han såsom pensionstagare kan i förening med annan tjänst påräkna en årlig inkomst af 5,870 kr., under det han som tjänstgörande kapten har en lön af endast 2,800 kr. samt i tjänstgöringspenningar 400 kr., eller tillsammans 3,200 kr. Kan det nu vara rätt att på detta vis söka till att skaffa en afskedad militär så stora inkomster? Men han behöfver icke ens hafva så stora inkomster, ntom sina pensioner, som nyss nämndes, för att nå den stora siffran af 5,800 kr. i årlig inkomst såsom pensionär och löntagare i förening. Låtom oss nu antaga, att en person, som är duglig och skicklig att sköta t. ex. en postmästareyssla, eller en befattning vid statens jernvägar eller vid domänförvaltningen, slutligen efter många års arbete i statens tjänst

får en sådan plats, som gifver honom en årlig inkomst af t. ex. 3,400 kr., så må man väl besinna, att denne tjänsteman egnat må hända 20 å 30 år åt den civila tjänstemannabanan, innan han får en dylik tjänst, under det att deremot en afskedad militär ofta kort efter afskedstagandet vinner enahanda befordran på den civila banan.

Sådana exempel hafva vi haft, ehuru icke något för närvarande förekommer. Riksdagen har till och med skrifvit om detta. Sådana fall måste också otvifvelaktigt efter detta inträffa. Men enligt mitt förmenande måste ett dylikt sätt att skapa större inkomster åt pensionärer, än de tjänstemän hafva, hvilka använda sina bästa år inom någon gren af statsförvaltningen, anses såsom hvarken nyttigt för staten eller rättvist mot tjänstemännen.

Vidare är den nädiga propositionen byggd på en grundsats, hvilken jag för min del omöjlig kan godkänna. Det heter nemligen på 3:dje sidan att »för så vidt rätt till pension ingår i tjänsteaftalet mellan staten och dess embets- och tjänstemän, lärar väl icke kunna förnekas, att ju pensionen utgör en aflöningsförmån, hvartill löntagaren genom sin föregående tjänst gjort sig berättigad, och att pensionen således är en innehållen, ej utbetald löneförmån, hvilken genom föregående arbete blifvit intjent.»

Jag tillåter mig att med exempel visa att denna grundregel icke är hållbar. Två personer hafva i egenskap af officerare tjänat staten i 30 år. Båda hafva lika bra fullgjort sin tjänst och erhålla afsked vid 50 års ålder med 80 proc. af lönen i pension. Den ena lefver i 15 år såsom pensionär, d. v. s. hälften så lång tid som han tjänstgjort och summan af de pensionsbelopp, han under dessa 15 år uppbär, motsvara således en löneförhöjning af 40 proc. under hela tjänstetiden, i fall man antager att han varit kapten hela tiden. Den andre åter, som lika väl gjort sig förtjent af en sådan förhöjning i lönen, dör efter att hafva uppburit pension i 5 år, under hvilken tid han endast uppburit $\frac{1}{3}$ af det kapital, den förre såsom pensionär successivt utfått. Nåväl — är nu pension att betrakta såsom »en innehållen, ej utbetald löneförmån, hvilken genom föregående arbete blifvit intjent», hvarföre får ej då sterbhuset efter den sistnämnde officeren lyfta skilnaden mellan hvad denne erhållit i pensionsafgifter och det som af hans löneinkomster blifvit innehållit och ännu vid hans död ej var utbetaldt? Är det verkligen så att staten afdragit 40 procent årligen för att spara till pension, skall väl summan en gång lemnas till honom eller hans rättsinnehafvare. Vid förliden riksdag väcktes en motion af en representant för hufvudstaden derom att staten skulle till en del officerare återbetala den begravningshjelp, de vid sin första befordran aftjänat och som är afsedd att utbetalas till sterbhusen. Men hvad är då skilnaden mellan detta slags besparing och de inestående 40 procent af lönen, som skulle sparas till pensioner? Mig synes att sterbhusen lika väl böra få lyfta återstoden af pensionsbesparingarne som begravningshjelpen.

Om ändring i grunderna för pensionering af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

För min del tror jag att, om den 9 § hade haft den lydelse, som nu föreslås, redan förlidet år, då den så länge på dagordningen stående frågan om arméns pensionering efter mycken strid genomfördes, så hade denna paragraf säkerligen ej blifvit godkänd. Det kan ej vara riktigt att man ordnar pensioneringen på sådant sätt att tjänstemännen efter afskedstagandet beredas tillfälle till högre inkomster än under tjänstetiden. Jag tror derföre att talaren på Kalmarbänken icke saknade goda skäl att yrka afslag, och för min del instämmer jag med honom.

Herr Danielsson: Äfven för mig har denna fråga förefallit högst märkvärdig, och jag finner det synnerligen betecknande, att regeringen i år kommit med förslag om ändringar uti det beslut i ämnet, som Riksdagen uppå hemställan af regeringen förra året fattade. I det nu föredragna momentet afses att ändra det stadgande, som bestämmer att fyllnadspension icke får åtnjutas så snart den pensionsberättigade innehar annan beställning å rikets stat eller uppbär aflöning eller pension af andra allmänna medel. Således — om en officer afgår vid fyllda 50 år, kan han ändå få qvarstå på annan stat och derifrån uppbära lön eller pension, men får ej då njuta fyllnadspension. För min del anser jag detta stadgande ganska välbetäckt. Stats-Utskottet har emellertid förordat bifall till Kongl. Maj:ts ändringsförslag, emedan såsom Utskottet anför »den förändring, Kongl. Maj:t i detta hänseende föreslagit, påkallas ej endast af billighet mot pensionstagaren utan äfven af behörig hänsyn till statens fördel». Jag kan icke förstå hvilken fördel detta skulle vara för staten. Jo, att han finge utbetala $\frac{2}{5}$ af fyllnadspensionen till. Tvärtom är det en fördel om den Kongl. propositionen afslås, ty då få herrar officerare nöja sig med hvad de ega att uppbära i verklig pension. Hafva vi en gång begått den dumheten att pensionera herrar officerare vid femtio års ålder, så få vi väl stå fast dervid. Men vi skola icke genom att bifalla en framställning sådan som den här i fråga varande göra saken än värre.

Jag yrkar afslag å den föredragna punkten.

Friherre Leijonhufvud: Jag vill icke tvista med Herr Jöns Rundbäck derom, huruvida de i den Kongl. propositionen uttalade och af Stats-Utskottet accepterade principer äro oemotsägliga eller ej. Om sådant är i allmänhet temligen sterilt att diskutera. Ett faktum är, att pensionering för arméns officerare är beviljad. Nu gäller frågan, huruvida det af Kongl. Maj:t här framställda och som jag anser välgrundade förslaget skall bifallas eller icke. Herr Rundbäck har här gjort åtskilliga beräkningar, hvilka jag måste erkänna att jag icke riktigt kunde följa med. Men så mycket tror jag mig hafva fattat dem, att jag anser dem origtiga.

Herr Rundbäck tyckes antaga, att en pensionerad officer, som innehar en annan befattning i statens tjänst, i regel icke skulle för-

lora något af sin pension. Men förslaget innehåller att, om en pensionerad officer får en lön på annan stat, så förlorar han genast ett belopp motsvarande $\frac{2}{5}$ af denna lön, och det oberoende af om lönen är liten eller stor. Men uppnår han ensamt genom sin lön såsom innehåfvare af annan publik tjänst ett visst högre belopp, då går just genom denna bestämmelse han förlustig hela pensionen. Herr Rundbäck har exempelvis talat om, att en kapten af första klass kunde på främmande stat uppbära en lön af ända till 5,200 kronor. Ja, det är sant, sådant kan inträffa, men då har han också förlorat hela sin pension. Det är endast i det fall, att hans inkomster uppgå till mindre än detta belopp som han får uppbära pension, men då blott så stor del deraf som återstår sedan $\frac{2}{5}$ af nya lönen blifvit afdragna.

Ett par talare hafva sagt, att det varit en dumhet, som de uttryckte sig, att göra officerare berättigade till pension redan vid 50 års ålder. Nu, som vanligtvis då det är fråga om militära pensioner, glömmar man att man icke får föreställa sig att alltid lefva i fredstid, och tager ej i beräkning, att man måste hafva armén stridsfärdig. Det är saunt att armén är dyr; och kunde jag vara förvissad om, att vi finge lefva i en evig fred, så skulle jag vara den förste att votera bort hela armén, från krigsministern till trumslagaren. Men då sådant icke lär vara att hoppas, utan vi tvärt om dagligen måste vara beredda att försvara oss, så måste vi se till att vi hafva ett krigsdugligt så väl befäl som manskap. Och tager man hänsyn härtill, kan man icke påstå att en kapten med sin ansträngande tjänstgöring kan tjena såsom sådan längre än till 50 års ålder. En och annan kan visserligen stå öfver denna ålder, men deremot kan en och annan vara förbi redan förut. Men i fredstid kan möjligen en kapten vid 50 års ålder, ehuru icke i egentlig mening krigsduglig, likväl vara lämplig till mindre ansträngande tjänstgöring än den vid kompaniet i krigstid, såsom t. ex. kommandant på en fästning, lärare vid krigsskolorna och dylikt, eller ock till rent civila befattningar, exempelvis bränvinskontrollör. Men nu är så stäldt, att en officer icke kan taga mot en sådan tjänst, emedan han, så snart han uppbär någon som helst aflöning af kronan från annat håll, förlorar sin pension. Att kunna öfverflytta en icke vidare krigsduglig officer till en mindre ansträngande tjänst, hvartill han för öfrigt är lämplig och hvari han kan göra staten nytta, tycker jag dock vara en billig begäran. Och en sådan begäran har verkligen blifvit framställd vid föregående tillfällen, både i 1875 års komités och i Kongl. Maj:ts förslag till 1876 års Riksdag. Att samma begäran icke framställdes till 1877 års Riksdag hade tydligen sin orsak deri, att Kongl. Maj:t ville göra sin proposition om arméns pensionering i möjligaste måtto ordagrant lika med sin framställning om flottans pensionering. Men fastän ordalagen äro lika, så är saken icke densamma; ty flottans officerspersonal är ur sin egen pensionskassa, tillförsäkrad större pensioner än arméns och kan

Om ändring i grunderna för pensionering af arméns befäl och underbefäl.
(Forts.)

Om ändring i aldrig förlora dem, hvilket deremot är förhållandet med officerarne grunderna för pensionering af flottans befäl och underbefäl. vid armén.

Med ett ord, jag anser den Kongl. propositionen hafva mycket skäl för sig och yrkar därför bifall till Stats-Utskottets tillstyrkande hemställan af densamma.

(Forts.)

Herr Statsrådet Rosensvärd: Jag anser mig pligtig att till besvarande upptaga några anmärkningar, som blifvit gjorda mot Kongl. Maj:ts af Stats-Utskottet tillstyrkta framställning. Jag ber då först få nämna, att de siffror, som i den Kongl. propositionen blifvit framlagda och som ådagalägga hvilka inkomtsbelopp från annan befattning i statens tjenst skulle medföra fullständig förlust af fyllnadspension, blott afse detta ändamål, nemligen att visa omöjligheten att förena fyllnadspension med sådan tjenst; som anses tillhöra de af staten bättre aflönade, i allmänhet åtminstone. Då nu för ett rätt bedömande af dessa siffror fordras att genomgå de aflöningsbelopp, som för olika stater och inrättningar blifvit af Riksdagen fastställda, men hvilket hade varit för vidlyftigt att inlåta sig på i en Kongl. proposition, så låtom oss då till en början se till, hvilka civila tjänster eller beställningar en afskedad officer eller underofficer vid den framskridna ålder, som är föreskrifven för rätt till pension, skulle kunna erhålla. Att många sådana icke för honom stå öppna, ligger i sakens natur; han kan t. ex. icke erhålla någon tjenst, för hvars innehavande fordras juridisk embetsexamen eller speciella kunskaper i något visst fack. En talare omnämnde jernvägarne. Ja, visserligen har en och annan militär fått anställning der, men mycket sällan torde det dock inträffa att en person vid femtio års ålder komme att erhålla en dylik beställning. För högre och förmånligare befattningar vid jernvägarne fordras nemligen i regeln en föregående sträng gradpassering i jernvägens tjenst; men föga sannolikt är att någon vid fyllda femtio år eller derutöfver skulle vilja underkasta sig en sådan — åtminstone komme detta med all säkerhet att höra till undantagen. De förmånliga befattningarna vid jernvägarne torde sålunda hädanefter som hittills, hvad militären angår, komma att tillfalla hufvudsakligen personer, som redan vid yngre år och före uppnådd pensionsålder lemnat statens tjenst. Hvad tull- och poststaterna beträffar, behöfver jag endast hänvisa till de af Riksdagen godkända aflöningsstaterna. Af dessa synes att der finnes ingen tjenst med 5,000 kronors lön, som antagligen skulle stå öppen t. ex. för en afskedad kapten; hvarken tjenstemännen i tullen eller i posten äro i allmänhet så högt aflönade. Pensionsafdraget skulle dessutom, såsom en talare på stockholmsbänken redan påpekat, taga sin början, så snart den pensionsberättigade på annat håll förvärfvat sig en inkomst, och detta afdrag skulle uppgå till ett belopp motsvarande två femtedelar af sistnämnda inkomst, arfvode dock ej inberäknadt, och ökas i samma mån som denna inkomst, till dess fyllnadspensionen helt och hållet försvinner. Kongl. Maj:t har valt

denna utväg just på det att afskedade militärer, i händelse de finge någon annan befattning, icke skulle kunna förena någon del af sin pension med en högre aflönad tjänst; och därför har äfven föreskrifvits att afdraget skulle ökas i den mån dessa tjänster vore bättre aflönade.

Om ändring i grunderna för pensionering af arméns befäl och underbefäl.

(Forts.)

Nu förevarande fråga är ej heller af ringa vigt för armén sjelf. Vid armén finnas nemligen åtskilliga poster, som icke tillhöra, så att säga, den egentliga fältarmén, till exempel kommandantsplatser, lärareplatser vid arméns olika skolor, förvaltarebefattningar vid förråden och så vidare. Alla dessa befattningar äro af beskaffenhet att böra bestridas af personer, som blifvit vid armén uppfostrade. Men det ligger ock i sakens natur att, hvad angår en del af dessa befattningar, den effektiva befälskadern minskas med hvarje i tjänst varande officer eller underofficer, som användes dylik tjänst. Använder man deremot, der så ske kan, till dessa befattningar pensionerade officerare och underofficerare, undviks denna olägenhet. För staten blir det äfven billigare att aflöna *en* person med en del af lönen och pension än att aflöna *två* personer, en med lön för tjänst och en med full pension. Staten förlorar åtminstone ingenting härpå; men armén vinner. Ty den kan använda sitt äldre befäl, som redan lemnat den effektiva tjänsten, hålla sina kadrer mera kompletta och ändå få dugliga personer till nämnda befattningar.

Att Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag förutsätter en förändring i de nu gällande, nyligen antagna grunderna för arméns pensionering, erkänner jag fullkomligt. Men helt och hållet främmande är frågan dock icke. I Kongl. Maj:ts proposition angående arméns pensionering vid 1876 års riksdag förekom ett likartadt förslag med detta, men förmånligare för de pensionerade än det nu föreliggande. Som hela frågan om förändrad pensionering för armén då förföll, förföll äfven den delen af henne, som motsvarade det nu förevarande förslaget. Vid 1877 års riksdag ansåg man det nödvändigt att uppställa Kongl. Maj:ts proposition om arméns pensionering så vidt möjligt äfven till ordalagen lika med den af Riksdagen godkända för flottan; och man gjorde detta, som jag antager, oaktadt man mycket väl insåg att detta kunde medföra vissa olägenheter, för att få den stora hufvudfrågan af Riksdagen godkänd. Men sedan detta skett, tror jag icke det var orätt att underställa Riksdagen de modifikationer, som kunna föra frågan i ett bättre skick än det ursprungliga och borttaga den bestämda olägenheten och obilligheten, som ligger deri, att, under det en pensionär vid flottan vid samma pensionsålder behåller två tredjedelar af pensionsbeloppet, han må mottaga hvilken annan tjänstebefattning som helst, pensionen vid armén nedsättes ofta ända till 32 à 33 procent eller mera af beloppet, i fall den pensionerade skulle mottaga någon annan befattning. Jag tror, att den, som har tid och tillfälle att granska huru förhållandena nu gestalta sig och huru de skulle komma att gestalta sig, derest i fråga varande förslag blefve bifallet, skall finna

Om ändring i grunderna för pensionering af arméns befäl och underbefäl i att den af en talare uttryckta fruktan, att de civile tjenstemännen genom förslaget antagande skulle komma att lida ett svårt intrång, är alldeles öfverflödig. Jag har redan nämnt, att de banor, på hvilka en person, hvilkens hela uppfostran är gjord vid armén, kan inkomma vid femtio års ålder, äro i allmänhet ganska inskränkta. Vid armén finnes en och annan sådan plats, till exempel lärarebefattningar för officerare och förrådsförvaltaretjänster för underbefälet. Att dere-

(Forts.)

mot det skulle finnas någon civil befattning, der en person hörande till underbefälet vid armén skulle komma att undantränga de civila tjenstemännen, kan jag för min del icke fatta. Hvad arméns officerare beträffar, får jag medgifva, att det ju kan hända att Kongl. Maj:t kan finna det nyttigt och för staten ändamålsenligt att använda honom vid någon civil befattning. Det händer redan nu, och jag har sjelf någon tid innehaft en civil beställning. Jag vill visst icke bestrida att detta förhållande äfven framdeles kan komma att ega rum, men, om så skulle inträffa, förloras fyllnadspensionen, för så vidt den erhållna befattningen medför någon större lön eller inkomst.

Då några ytterligare anmärkningar icke blifvit gjorda mot det föreliggande förslaget, har jag icke något vidare att säga, utan får jag blott uttrycka min varma önskan att förslaget måtte vinna framgång.

Herr Jöns Rundbäck: Friherre Leijonhufvud påstod med stor tvärsäkerhet, att jag skulle hafva misstagit mig i afseende å de beräkningar, som jag i mitt förra anförande gjort. Men Friherre Leijonhufvud har icke visat i hvilket hänsende jag begått något misstag. Hade han det gjort, skulle jag vara honom derfor särdeles tacksam. Emellertid, på det att både han och Kammarens öfrige ledamöter, som må hända icke satt sig närmare in i frågan, må finna att mina beräkningar äro fullt riktiga, skall jag ytterligare göra en liten uträkning, som är ganska enkel. Jag skall likväl först be att få uppläsa det föreslagna stadgandet. Det lyder sålunda:

»Den, som åtnjuter annan lön på rikets stat eller pension från andra allmänna medel än dem, som för arméns pensionering äro anvisade, skall i fyllnadspensionen lida en minskning, motsvarande två femtedelar af hvad han sålunda från annat håll uppstår.»

Låt en person hafva blifvit befordrad till första klassens kapten — det var just detta exempel som jag tog förra gången — antag äfven att han, efter erhållet afsked, fått en tjenst, som gifver honom i lön 2,500 kronor. Han skall då lida en minskning i sin fyllnadspension motsvarande två femtedelar af denna löns belopp. Följaktligen skall han afstå 1,000 kronor. Hans fyllnadspension utgör 1,940 kronor och han kommer således att uppbara 3,440 kr. Kongl. Maj:t har i sin proposition yttrat, att genom det föreslagna afdraget skulle pensionen helt och hållet förloras af en första klassens kapten vid en löneinkomst af 5,600 kronor. Han kan således

få uppbära en löneinkomst till huru stort belopp som helst. Upp-Om ändring i grunderna för pensionering af arméns befäl och underbefäl.går lönen till nämnda belopp, förlorar han sin fyllnadspension, men går den derunder, skall han lida minskning i pensionen.

Herr Statsrådet Rosensvärd har, bland annat, sagt, att det funnes civila beställningar vid armén, som lämpligen borde besättas med afskedade militärer, t. ex. förrådsförvaltaretjensterna. För dessa befattningar skulle sådana personer vara särdeles lämpliga. Jag vill visst icke bestrida det. Men jag ber att få anmärka, att en sådan förrådsförvaltare, som icke förut varit kapten, får icke uppbära mera än sin lön, då deremot den, som efter erhållet afsked såsom kapten fått en dylik befattning, kommer att uppbära vida högre belopp i pension och lön. Är lönen af förrådsförvaltaretjensten tillräcklig för en person, som icke förut varit kapten, bör den väl ock vara tillräcklig, om tjensten innehafves af en afskedad kapten. Jag kan för min del ej annat än fortfarande påstå, att genom det förevarande förslaget sker ett intrång för de civile tjenstemännen.

(Forts.)

Öfverläggningen var slutad. Enligt de yrkanden, som derunder förekommit, gaf Herr vice Talmannen propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag derå; och förklarade Herr vice Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra mening. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 2:a punkten mom. b) af Utlåtandet N:o 12,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets hemställan.

Omröstningen visade 79 ja mot 74 nej; i följd hvaraf Kam-maren bifallit Utskottets hemställan.

Punkten 3:

I motion N:o 34 hade ledamoten af Andra Kammaren Herr *A. P. Lind*, med hvilken Herr *Johannes Andersson* i Knarre-Om förbättrad pensionering för gemenskapen vid armén m. m.revik instänt, yrkat höjande af pensionerna för korpraler, vice korpraler, soldater och båtsmän samt i sådant hänseende föreslagit:

att korpraler och vice korpraler, som tjenat i 30 år och upp-nått 50 lefnadsår, måtte genast efter erhållet afsked åtnjuta 100

Om förbättrad kronor årlig pension, som vid uppnådda 70 års ålder höjdes till 150 kronor;
 pensionering kronor;
 för gemenska

pen vid armén att soldat eller båtsman, som tjenat i 30 år och uppnått 50 lefnadsår, måtte vid afskedstagandet blifva berättigad till årlig pension af 75 kronor, som efter uppnådda 70 lefnadsår höjdes till 100 kronor;
 m. m.

(Forts.)

att denna förhöjning måtte genast ega tillämpning å nuvarande gratialisters underhåll; och

att Riksdagen härtill, om så erfordrades, ville anslå och till Kongl. Maj:ts förfogande i afsedda ändamålet ställa nödiga medel.

Utskottet hade, i anledning af nämnda motion, hemställt:

att samma motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Rörande denna hemställan anförde motionären

Herr Lind: Jag kan icke annat än uttrycka min ledsnad öfver det knapphändigade sätt, hvarpå Utskottet tillvägagått i denna fråga. Utskottet har nemligen sagt att en dylik fråga icke borde till Riksdagens afgörande förekomma, innan densamma blifvit af Kongl. Maj:ts utredd eller, såsom Utskottet uttrycker sig, »varit föremål för Kongl. Maj:ts nådiga pröfning». Utskottet har likväl icke sagt att en sådan pröfning är behöflig eller af nödvändigheten påkallas. Hade Utskottet uttryckt sig i sådant syfte, så hade jag kunnat vara mera belåten med dess åtgörande än jag nu är.

Då jag väckte denna fråga, utgick jag från den åsigt, som enligt min uppfattning är den rigtiga, nemligen att, sedan föregående Riksdagar totalt omreglerat och förbättrat pensionerna för arméns och flottans befäl, så synes mig, att, när husbonden blifvit mättad, bör man icke sätta drängen på svältkur. Jag har intet emot den verkställda förbättringen i pensionerna för arméns och flottans befäl, men det förundrar mig högeligen att Regering och Riksdag vilja lemna gemenskapen nära nog åt sitt öde. Jag tror nemligen att man med skäl kan säga detta, då de obetydliga pensionsbelopp, som gemenskapen åtnjuter, icke ens äro tillräckliga att förskaffa dem en tröja om året. De män af gemenskapen, som tjenat i 30 år och uppnått femtio års ålder, äro merendels till helsan brutne. De hafva nemligen fått draga dagens tunga och hetta och behöfva därför understöd lika väl som befålet, så att de, åtminstone i någon mån, kunna deraf hafva sitt uppehälle och icke genast behöfva falla kommunens fattigvård till last. Mig synes detta vara så mycket nödvändigare, som vi veta att de flesta kommuner hålla igen med att lemna bidrag till afskedade personer af gemenskapen, till följd af den lilla pension, de för närvarande åtnjuta, och inom kommunerna säger man till dem att de böra vända sig till staten för att få något understöd, men denna undandraget sig lemna något mera än denna

pension. Någon förhöjning i dessa pensioners belopp kan icke ske utan att Regering och Riksdag taga frågan under välvillig bepröfning. Mig synes alltså att man icke bör vidare dröja med att minska det ginungagap, som nu finnes emellan befälets och manskapets pensioner, ty som förhållandet nu är, så är det icke bättre stäldt än under förra århundradet, då det nemligen i ett krig hände att åt en löjtnant, som under en drabbning blef sårad, så att han förlorade ena lillfingret, beviljades genast en pension af 100 riksdaler, under det att en simpel karl, som stod bredvid, förlorade ena foten, och i årlig pension beviljades åt honom blott — 12 riksdaler!

Om förbättrad pensionering för gemenskapen vid armén m. m.
(Forts.)

Jag beklagar att Utskottet har så knapphändigt afspisat detta ärende och anhåller att Kammren måtte fatta det beslut, att ärendet skall till Utskottet återförvisas.

Häruti förenade sig Herrar *Johannes Andersson* i Knarreвик och *Hagerman*.

Vidare anfördes icke. Efter det Herr vice Talmannen först gifvit proposition på bifall till Utskottets hemställan och derefter på det yrkande, Herr Lind i sitt nu hållna anförande framställt, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkterna 4 och 5:

Biföllos.

Punkten 6:

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen, att *häradshöfding* måtte förklaras berättigad att från och med månaden näst efter den, då han efter fylda 65 lefnads- och 35 tjensteår från embetet afgått, under sin återstående lifstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension af 5,000 kronor, samt att, derest denna framställning af Riksdagen bifölles, häradshöfding, som utnämndes efter det sådan pensionsrätt blifvit åt häradshöfding beviljad, skulle vara förpligtad att vid fylda 70 års ålder från embetet afgå.

Ang. häradshöfdingarnes pensionsrätt.

Utskottet, som i förevarande punkt utlätit sig öfver Kongl. Maj:ts berörda förslag, hade, i anledning af samma förslag, hemställt uti *mom. a)*:

att Kongl. Maj:ts nådiga framställning angående häradshöfdingarnes pensionsrätt måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter uppläsning af denna hemställan, mot hvilken Herr *Liss Olof Larsson*, enligt anteckning å utlåtandet, inom Utskottet reserverat sig, under yrkande att pensionsbeloppet måtte bestämmas till 4,500 kronor, begärdes ordet af

Ang. härads-
höfdingarnes
pensionsrätt.

(Forts.)

Herr Liss Olof Larsson, som yttrade: Jag har inom Utskottet icke kunnat biträda Kongl. Maj:ts proposition i denna fråga, utan föreslog den förändring i densamma, att pensionen för härads-höfdingar måtte sättas till samma belopp hvarmed deras lön utgår, eller 4,500 kronor. Innan jag dock närmare angifver mina skäl därför, vill jag vidröra en annan sak, som jag önskar få till protokollet antecknad. Det tyckes som om i synnerhet vid innevarande riksdag allt flere börja omfatta den åsigten, att vissa förslag böra bifallas, äfven om deras godhet kan sättas i tvifvel, samt att ett motsatt förfarande, då det gäller ett Kongl. Maj:ts förslag, skulle innebära ett misstroendevotum emot regeringen. Såsom skäl för denna åsigt har jag från flera håll hört uppgifver, att de stora och viktiga frågor, som Riksdagen har att behandla, fordra för sin framgång regeringens medverkan, och att denna icke skulle stå att vinna, derest vi icke visade regeringen tillmötesgående i andra frågor. För min del får jag förklara, att jag icke hyser en sådan tanke om regeringen, och att, när jag uppträder *emot* ett Kongl. förslag, jag då kan hysa likaså stor aktning för regeringen som när jag talar *för* ett sådant förslag. Jag skall hvarken nu eller framdeles, då jag uppträder *emot* ett förslag, taga hänsyn till om det kommit från regeringen eller någon annan, eller om det framstälts af en regering, som är misshaglig eller ej. Jag skall dervid endast fästa mig vid förslaget, sådant det är, utan alla blomständigheter och utan afseende på hvem som framför detsamma, och efter bästa förstånd och samvete uttala mig efter min öfvertygelse i hvarje förekommande fråga, öfvertygad som jag är att både landet och regeringen äro bäst betjente med ett sådant tillvägagående, och att regeringen äfven understöder oss i de frågor, åt hvilka vi önska framgång, då regeringen anser dem förtjena ett sådant understöd.

Det är mycket möjligt att jag kan misstaga mig vid bedömandet af de olika frågor, uti hvars afgörande jag måste deltaga, men intill dess jag blifvit öfvertygad om att jag misstagit, vidhåller jag mina åsigt; man säger mig visserligen att ett sådant tillvägagående icke är politiskt klokt, men då blir jag hellre aldrig politisk klok, ty från min öfvertygelse om hvad som är rätt kan jag icke vika.

Hvad nu det föreliggande förslaget beträffar, så vill jag, då jag uppträder *emot* detsamma, också hafva öppet tillkännagifvit, att jag dermed ingalunda afser att rigta något misstroendevotum vare sig *emot* den Konungens rådgifvare, som kontrasignerat Kongl. Maj:ts beslut i saken, för hvilken jag hyser lika så stor vördnad och högaktning som någon, eller regeringen i sin helhet. Det är endast förslaget i och för sig sjelf som jag icke kan biträda. Den första anmärkning, jag har att göra mot detsamma, är att det strider *emot* en princip, som Riksdagen förut uttalat sig för i fråga om pensionering af tjenstemän. Här är nemligen föreslaget, att härads-höfdingarne skola få i pension mera, än de hafva i lön, ett förslag, som

på mig gör nära nog ett vidrigt intryck, enär det ser ut som om man ville betala dessa tjänstemän mera än lönen, endast derföre att de skola taga afsked. Till försvar härför anför man visserligen, att i fråga varande tjänstemän under sin tjänstetid åtnjuta, utom lönen, tjänstgöringspenningar och sportler. Jag ber då att få hänvisa till de vilkor, hvilka, enligt 1874 års Riksdags beslut, skulle iakttagas vid bestämmandet af en ny lönereglering för häradshöfdingarne. Dessa vilkor innehöllo bland annat, att den häradshöfding, som ville åtnjuta tjänstledighet öfver 6 månader, skulle under denna tid afstå tjänstgöringspenningar och sportler och endast få behålla lönen eller 4,500 kronor, samt att den, hvars tjänstledighet icke sträckte sig till längre tid än 6 månader eller derunder, likaledes skulle enligt regeln få behålla endast lönen, dervid det dock finge bero på Hofrätten, huruvida han under vissa förhållanden skulle få uppbära något utöfver lönens belopp. Om då Hofrätten begagnar denna sin rätt så som den bör, lär ingen fara kunna finnas för att en gammal utarbetad häradshöfding skall kunna hålla sig kvar på sin plats genom att tid efter annan begära tjänstledighet. Ty då denne vet, att han under sådana förhållanden ej kan påräkna större inkomster, än han får i pension, enligt hvad jag föreslagit, kan jag icke förstå att han skulle föredraga att bibehålla tjänsten framför att taga afsked. I annat fall vore han, i min tanke, icke rätt klok, och detta vore redan ett tillräckligt skäl att gifva honom afsked, äfven om han ej önskade det.

Men det är äfven en annan sak uti Kongl. Maj:ts proposition, som jag stöter mig på, nemligen att, om pensionsbelopp bestämmes till 5,000 kronor, det under vissa förhållanden kunde inträffa, att en underdomare finge större pension än ett hofrättsråd. För min del anser jag, att öfverdomstolarnes ledamöter böra, hvad deras löneförhållanden beträffar, hafva något företräde framför underdomarne. Såsom Herrarne hafva sig bekant, bestämdes genom senaste löneregleringen för Hofrätterna, att ett hofrättsråd erhåller vid tjänstens tillträdande en lön af 4,400 kronor, som efter fem års förlopp kan höjas till 5,000 kronor. Det skulle då kunna inträffa att någon blefve så sent utnämnd till hofrättsråd, att han måste taga afsked ännu medan hans lön belöpte sig till endast 4,400 kronor, och då han i sådant fall icke erhöle större belopp i pension, blefve ju följden att denna för honom blefve mindre än för en häradshöfding, för den händelse Kongl. Maj:ts förslag antoges. Jag hemställer, huruvida detta kan vara riktigt.

Vidkommande den summa, som det komme att kosta staten, i fall i fråga varande förslag bifalles, är derom intet nämndt i den Kongl. propositionen. Jag har emellertid vid genomseendet af statskalendern funnit, att det för närvarande finnes trettio underdomare, som äro pensionsmessige och, om förslaget godkännes, sannolikt komma att taga afsked. Men då deras pension bestämmes till 5,000 kronor, uppkommer genast en summa af 150,000 kronor, som statskassan måste vidkännas för underdomarnes underhåll utöfver hvad

Ang. häradshöfdingarnes pensionsrätt.
(Forts.)

Ang. härads-
höfdingarnes
pensionsrätt.

(Forts.)

som för detta ändamål utgår af densamma, alltsedan regleringen af häradshöfdingarnes löner för några år tillbaka genomfördes. Det har visserligen sagts, att man vid denna reglering gick allt för hårdhänt till väga, ity att man tog från den ene och lade till den andre. Men för statsverket medförde denna lönerreglering icke någon besparing, och sedan dess har man delat åtskilliga domsagor, så att nu äro till häradshöfdingarnes aflöning anslagna 54,000 kronor årligen mera än som vid lönerregleringens genomförande ansågs för sagda ändamål erfordras. Äfven häruti finner jag ett skäl att försöka åstadkomma åtminstone någon nedsättning i det för pensioneringen erforderliga, i allt fall ganska betydliga belopp, helst då en sådan nedsättning kan vinnas utan någon orättvisa mot häradshöfdingarne och utan att desse tjänstemän försättas i sänre ställning än statens öfrige, med dem jemförliga tjenare. Om pensionsbeloppet bestämmes till 4,500 kronor, så blefve den summa som för ändamålet erfordrades 135,000 kronor. Nu kan man visserligen invända, att enligt Kongl. Maj:ts förslag häradshöfding icke skall vara tvungen att afgå förr än vid 70 års ålder, men att jag deremot uppgjort min beräkning under antagande, att de skola afgå redan då de uppnått 65 år. Men det är ju helt naturligt att en tjänsteman icke skall qvarstå i tjänst längre än han behöfver, om han vet att han får större lön om han afgår, än om han stannar qvar, och derföre tror jag också att häradshöfdingarne i allmänhet skola komma att afgå så snart de fyllt 65 år, och att jag sålunda varit fullt berättigad att uppgöra min beräkning såsom jag gjort.

Vid förliden riksdag väcktes af enskild motionär förslag i enahanda syfte, som nu afses med den i fråga varande Kongl. propositionen, endast med den skiljaktighet att motionen jemväl afsåg rätt för häradshöfdingarne att erhålla ålderstillägg. Förslaget om pensioneringen bifölls då i Första Kammaren, dock så att pensionen bestämdes endast till 4,500 kronor. Då jag nu framställer ett likartadt yrkande, har jag sålunda för detta mitt yrkande stöd i ett utaf Första Kammaren utan votering fattadt beslut och jag har äfven stöd i en af Riksdagen förut omfattad princip, att nemligen en tjänsteman icke bör åtnjuta högre löneförmåner sedan han lemnat tjänsten, än som tillkommit honom den tid han gjorde tjänst.

För närvarande inskränker jag mig till det redan sagda och anhåller om bifall till den nådiga propositionen med den förändring, att pensionsbeloppet bestämmes till 4,500 kronor i stället för föreslagna 5,000 kronor.

Herrar *Åke Andersson, Sven Andersson och Jan Magnusson* intsamde med Herr Liss Olof Larsson.

Herr Key: Jag vill följa den föregående ärade talarens exempel och låta saken tala för sig sjelf, ty jag tror verkligen att den kan det. Jag skall icke nu vidare uppehålla mig vid den för några

år sedan genomförda regleringen af häradshöfdingarnes löneförmåner. Mången finnes, som har den uppfattningen, att man dervid gick kanske väl hårdhänt till väga; för min del biträdde jag dock efter mycken tvekan det beslut som då fattades och delar således — om något ansvar anses böra drabba Riksdagen för det sätt hvarpå denna löne reglering genomfördes — äfven i min mån detta ansvar. Emellertid vill jag, som sagdt. dervid icke vidare uppehålla mig, öfvertygad som jag är, att den sak, hvarom nu är fråga, i allt fall tillräckligt försvarar sig sjelf.

Ang. häradshöfdingarnes pensionsrätt.

(Forts.)

Såsom af den förre talaren redan blifvit anmärkt, föreligger här ett förslag, som är så tillvida säreget, att pensionen för häradshöfdingarne föreslagits till ett belopp som i någon mån öfverstiger den för dem bestämda fasta lönen. Man skulle därför möjligen kunna tycka, att detta innebär en oegentlighet; men härvid bör man väl ihågkomma, att häradshöfdingarne, utom den fasta lönen, äfven ega rätt till *sportler*. Detta förhållande anmärktes visserligen äfven af den ärade reservanten, men i ett syfte alldeles motsatt det, hvarför jag vill åberopa detsamma. Dessa sportler hafva nemligen, utöfver hvad man beräknat, vunnit tillökning genom införandet af de nya fastighetsböckerna. Visserligen har denna tillökning icke vunnits utan tillökning i arbete, men detta arbete är dock icke sådant, att de i följd deraf ökade sportlerna helt och hållet medtagas för betalning af renskrifning eller andra kostnader. Om dessa förhållanden lemnas fullständiga upplysningar i bilagan N:o 1 till Kongl. Maj:ts nädiga proposition i ämnet. Säkert är att häradshöfdingarne hafva icke obetydliga inkomster genom sportler, och vid sådant förhållande synes det vara billigt att äfven detta slag af inkomster icke alldeles lemnas utom beräkning vid bestämmandet af pensionsbeloppet.

Den ärade talaren anställde vidare en jämförelse emellan ett hofrättsråd och — såsom hans ord föllo — »en liten landtdomare». Jag får säga att detta uttryck om våra landtdomare tyckes mig vara väl aristokratiskt högdraget. Dessa landtdomare, mine Herrar, äro de, som döma i första instansen, och deras befattning är fullt ut lika ansvarsfull som ett hofrättsråds. Denne sistnämnde kan stödja sig vid sina kamraters inom verket juridiska uppfattning. Landtdomaren åter måste oftast på eget ansvar, ensam och i första hand tolka och utreda hvad som i hvarje fall är rätt och orätt. Jag vågar sålunda påstå, att en landtdomare ofta nog har en vida mer ansvarsfull befattning än ett hofrättsråd, äfven om han icke står så högt på rangskalan som denne.

Herr Liss Olof Larsson nämnde derjemte att han af statskalendern funnit, att icke mindre än 30 landtdomare i detta ögonblick skulle vara pensionsmessiga. Detta förhållande anser deremot jag vara just ett talande bevis för att denna pension bör beviljas dem. Ty för närvarande hafva vi ju allt för många orkeslösa och utlevade häradshöfdingar, den ene här och den andra der. Dessa sköta

Ang. härads-
höfdingarnes
pensionsrätt.

(Forts.)

icke sina tjänster, utan den rättsökande allmänheten är tyvärr allt för ofta och allt för vidsträckt ett experimentalfält för alla unga extra ordinarieers vacklande lärospån. Det kan icke vara nyttigt för rättskipningens jemna gång, och för den rättsökande knappast drägligt att viktiga, angelägna mål, på hvilka mycket kan vara beroende, lemnas i händerna på en ung extra ordinarie, som kanske sitter sitt första ting. Han är samvetsgrann och vill icke göra någon menniska orätt; han är blygsam och tilltror sig icke att fälla utslag i en invecklad sak — han vändas och funderar och han — uppskjuter målet. Nästa ting förrättas af en ny extra ordinarie, och samma sak förnyas. Jag tror att erfarenheten från olika trakter af Sverige om uppskof på enbart sådana grunder torde vara både ganska rik och ganska bitter: ju förr detta oeffterrättighetstillstånd kan upphöra, desto bättre. Derföre, ju flere gamla domare det finnes, ju större skäl att bifalla pensionsfrågan. Dessutom är denna pensionsrättighet bestämd att endast vara obligatorisk då härads-höfding fyllt 70 år, och vid denna ålder är hans bästa arbetskraft vanligen längesedan bruten. Sålunda tror jag icke, att denna tidpunkt är stäld alltför kort, utan snarare alltför långt fram i tiden, på samma gång jag påstår att ett ordnande af häradshöfdingarnes pensionering mera är i den rättsökande allmänhetens eget intresse än i häradshöfdingarnes, ty dessa kunna, såsom det nu är stäldt, liksom presterna, göra sig pension af sjelfva tjänsten ända till döddagar. Jag vågar alltså tro, att det nu föreslagna pensionsättet är både med rättvisa och billighet öfverensstämmande, äfvensom att det kan mycket väl försvaras, att pensionen är bestämd att utgå med något högre belopp än den fasta lönen.

Jag anhåller om bifall till den föredragna punkten.

I detta yttrande förenade sig Herrar *Engman* och *Anders Olsson*.

Herr Berg: Ehuru jag i viss mån är förekommen af den siste talaren, anhåller jag likväl att få till hvad han yttrade lägga några ord.

Herr Liss Olof Larsson grundade sitt yrkande derpå, att man i frågor sådana som denna borde följa en princip, och då vid löne-regleringar i allmänhet såsom princip var antaget, att pensionen icke skulle öfverstiga lönebeloppet, borde så äfven vara förhållandet vid häradshöfdingarnes pensionering. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att just i afseende på häradshöfdingarnes aflöning en helt annan princip är följd, än vid de aflöningar der lönen är lagd såsom grund för pensionen. Vid de på senare tid fastställda löne-regleringar har i allmänhet en viss andel eller procent af aflöningen förklarats utgöra tjänstgöringspenningar och en viss procent fast lön, och denna senare procent har varit bestämmande för pensionsbeloppet. Hvad häradshöfdingarne beträffar är förhållandet deremot helt och hållet olika. De åtnjuta visserligen äfven tjänstgö-

ringspenningar, men dessa stå alldeles icke i något visst förhållande till lönen, utan hafva blifvit bestämda till olika belopp med afseende å mängden och beskaffenheten af embetsgöromålen inom särskilda domsagor. Om man jemför häradshöfdingarnes aflöningsförmåner, finner man således, att de på sina ställen uppgå till mer än dubbelt så mycket som den egentliga lönen, hvilken är lika för alla, ehuru tjänstgöringspenningarne vexla. Det finnes häradshöfdingar, hvilkas sammanräknade kontanta aflöning, utom sportler, uppgår till 9,000 kronor, hvilket härleder sig derifrån, att de hafva ett stort belopp i tjänstgöringspenningar och derjemte en kontant summa såsom förvaltningsbidrag. Nu måste det väl ligga i sakens natur, att, om man önskar, att en häradshöfding, då han uppnått högre ålder, skall taga afsked, han äfven skall kunna påräkna att erhålla en i någorlunda afpassadt förhållande till hans förutvarande aflöning stående pension. Så skulle icke blifva fallet om han endast finge i pension 4,500 kronor, såsom nu blifvit ifrågasatt.

Men, säger Herr Liss Olof Larsson, det är ju alldeles påtagligt att häradshöfdingarne blifva tvungne att taga afsked; ty de få ju i allt fall, om de för ålder eller sjuklighet åtnjuta tjänstledighet, icke mera än lönen, emedan de äro skyldige att afstå tjänstgöringspenningarne, och det ankommer på hofrätterna att se till, att de taga ledighet när de ej sjelfve kunna sköta sitt embete. Jag ber härvid att få fästa Herr Liss Olof Larssons uppmärksamhet derpå, att det icke är hofrätterna, som bestämma om en häradshöfding skall taga ledighet eller icke, utan det är häradshöfdingen sjelf som derom framställer begäran. Häradshöfdingarnes tjänstgöring är af den beskaffenhet, att de kunna taga ledighet från en förrättning utan att derföre taga ledighet från hela embetet. De kunna åtnjuta ledighet 9 månader af året, men bibehålla tjensten under 3 månader, då inga förrättningar förekomma, och, *om* någon sådan under denna tid skulle infalla, begära särskild ledighet från denna samt i sådant fall med full laga rätt behålla tjänstgöringspenningar till vida högre belopp än 500 kronor. Att under sådana förhållanden de häradshöfdingar, hvilkas tjänstgöringspenningar uppgå till öfver 2,000 kronor, icke skola finna med sin fördel förenligt att taga afsked, vågar jag påstå. Och med den erfarenhet jag har från den hofrätt, jag har äran tillhöra, om hofrättens makt att förmå häradshöfdingar att taga tjänstledighet, vet jag, att denna förmåga är ganska liten; ty det är ju gifvet, att i stället för att begära fullständig ledighet under ett helt år, och således helt och hållet afstå tjänstgöringspenningarne, kan en häradshöfding först i Januari begära ledighet, under den tid då vintertingen infalla; sedermera inträder han i tjänstgöring under mellantiden emellan vinter- och sommartingen, och om något lagtima ting ännu icke är afslutadt, ingår han till hofrätten med begäran, att den som förrättat tinget jemväl skall få afsluta detsamma, hvilket hofrätten icke gerna kan afslå. Sedan häradshöfding der- efter åtnjutit ledighet från sommartingen, hvilka vanligen sluta i

Ang. häradshöfdingarnes pensionsrätt.

(Forts.)

Ang. härads-
höfdingarnes
pensionsrätt.
(Forts.)

Juni månad, inträder han åter i embetet under sommaren, till dess hösttingen börja, o. s. v. Har en häradshöfding på detta sätt sjelf uppehållit sitt embete under tre månader, kan han således behålla en fjerdedel af tienstgöringspenningarne. Han kan dessutom, i händelse han vill bereda sig större förmån, helt och hållet undvika att söka fullständig ledighet, men ändock undgå embetsgöromålen genom att begära befrielse från hvarje särskildt ting eller annan vidlyftigare förrättning, och hofrätten kan icke, då bevis företes om ålder af 60—70 år, gerna afslå denna begäran; det beror då på särskild öfverenskommelse med vikarien huru mycket denne skall åtnjuta i ersättning. Jag tror således, att, om man önskar att häradshöfdingarne skola afgå från sitt embete då de ej längre mäktat upprätthålla det samma, det är särdeles nödigt att ställa pensionsbeloppet i någorlunda afpassadt förhållande till häradshöfdingens verkliga aflöning, och ej blott till den del deraf, som kallas lön.

Det har blifvit anmärkt, att det, om förslaget bifolles, skulle kunna inträffa, att en häradshöfding erhöle högre pension än ett hofrättsråd. Om ett sådant förhållande verkligen skulle inträffa, ser jag för min del deruti icke någon större oegentlighet än om, såsom nu kan hända, ett hofrättsråd finge större pension än ett annat hofrättsråd. Vidkommande den skilnad, som gjordes emellan ett hofrättsråd och en häradshöfding, må man ihågkomma, att båda börjat sin bana under alldeles enahanda förhållanden, och att det alldeles icke är sagdt, att den, som blifvit hofrättsråd, bör anses i pensionshänseende hafva något företräde framför en landtdomare. Vi hafva ju många exempel på att jurister, som hafva mera håg för domareverksamheten på landet, än vid hofrättsbordet, söka sig från ledamotsplatser i hofrätt till en domsaga. Ett hofrättsråd står visserligen på rangskalan högre än en häradshöfding, men icke anser man inom juristernes klass ett hofrättsråd eller en assessor alltid vara något för mer än en häradshöfding; och är det då icke lämpligt att i afseende på det pensionsbelopp de skola åtnjuta göra dem likstälde? Och icke lär det väl vara lämpligt att sätta en häradshöfdings pensionsbelopp lägre än en byråchefs i de departementala verken. För min del anser jag, att man i fråga om den för vår lagskipning kanske viktigaste befattning, nemligen häradshöfdingebefattningen på landet, bör akta sig att ställa så till, att orkeslöse häradshöfdingar antingen nödgas stå kvar i tjensten, utan att sköta sina befattningar, eller ock afgå med mindre förmåner än deras vederlikar inom andra verk.

På dessa grunder anhåller jag om bifall till den föredragna punkten.

Herrar *Clairfelt, Torpadie, Bergius, Thomasson* och *Wieselgren* förenade sig med Herr Berg.

Herr Nils Pettersson: Jag har visst icke annat än godt att säga om våra landtdomare, och om man i allmänhet skall pensio-

nera tjenstemän, vill jag icke motsätta mig, att de äro lika väl som tjenstemän i högre grader förtjenta af pension. Men härvidlag är att beakta ett förhållande, som blifvit af Herr Liss Olof Larsson framhållet och i hvilket jag tror att han icke har så orätt; ty det kan verkligen icke vara lämpligt att bevilja pension till högre belopp än lönen. Jag tror att sådant kunde blifva ett farligt prejudikat; vid ett annat tillfälle skulle man då måhända fordra, att äfven åtskilliga andra tjenstemän komme i åtnjutande af enahanda förmån. Det har blifvit framhållet, att häradshöfdingarnes löner i verkligheten äro större än den nu ifrågasatta pensionen af 5000 kronor; men är förhållandet icke detsamma äfven med andra tjenstemän? Det går för öfrigt särdeles lätt att på detta sätt höja statens utgifter, men att komma dem att sjunka veta vi af erfarenheten icke med samma lätthet låter sig göra. Jag föreställer mig att man för närvarande kan låta bero vid pensionens bestämmande till 4,500 kronor, i stället för 5,000 kronor, helst man bör taga i betraktande, att ifrågavarande tjenstemän icke emottagit sina befattningar med beräkning om att erhålla någon pension.

Jag instämmer således i det af Herr Liss Olof Larsson framställda yrkande.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer: Till hvad Herrar Key och Berg i denna fråga anfört har jag endast några få ord att lägga.

Den siste ärade talaren fäste sig vid de principiella betänkligheter, som skulle ligga deruti att man i något fall beviljade högre pension än den bestämda lönen. Detta fall kommer dock icke att stå alldeles enstaka. Det finnes nemligen tjänster, der samma förhållande nu eger rum. Jag erinrar mig särskildt kommissionslandtmätarne, liksom ock sekreterarne i Svea och Göta Hofrätt efter den gamla regleringen. Och för sekreteraren i Svea Hofrätt gäller ännu i denna stund den bestämmelsen, att hans pension blir högre än lönen. Detta har medgifvits till följd deraf att löneinkomsterna i betydlig mån bestå af sportler, hvadan den grundsats, som följts vid andra lönerogleringar, der löneförmånerna endast bestå i lön och tjänstgöringspenningar, här endast i ringa mån är tillämplig.

Samme ärade talare nämnde äfven, att då häradshöfdingarne emottagit sina tjänster utan rätt till pension, så vore det i alla fall en förmån för dem att få den mindre pension som han ville tillerkänna dem, äfven om de icke skulle komma i åtnjutande af det högre af Kongl. Maj:t föreslagna och af Utskottet tillstyrkta beloppet. I anledning häraf ber jag att få erinra, att den Kongl. propositionen visserligen afser billigheten af att häradshöfdingarne blifva pensionerade, men att den äfven utgår från statens fordran på att få domare-embetena väl skötta. Häradshöfdingarne äro nu försäkrade att få behålla hela lönen, 4,500 kronor, äfven om de af sjukdom eller ålderdom äro hindrade att sköta tjänsten. Och såle-

Ang. härads-
höfdingarnes
pensionsrätt.
(Forts.)

des skulle en pension af 4,500 kronor icke blifva för dem förmånligare än ett rent afslag på den af Kongl. Maj:t i ämnet gjorda framställningen. För domsagan och allmänheten är det deremot en stor förmån att kunna påräkna ständigt tjenstbara domare; och här har redan af ett par föregående talare blifvit så tydligt ådagalagdt, att, om man vill vinna detta ändamål, man måste sätta pensionen högre än lönen, att jag icke behöfver upptaga tiden med att vidare orda derom.

Herr Liss Olof Larsson framhöll äfven såsom skäl för den af honom föreslagna nedsättningen det höga belopp som på en gång skulle för pensioneringen komma att utgå ur statskassan, derest det Kongl. förslaget bifölles, till följd deraf att ett så stort antal pensionsberättigade häradshöfdingar då genast komme att afgå. Talaren utgick härvid från det antagandet, att alla häradshöfdingar, som fyllt 65 år, genast skulle taga afsked. Jag tror emellertid icke, att man kan tillerkänna detta antagande full tillförlitlighet. Åtskilliga häradshöfdingar måste då ännu antagas vara så kraftfulle, att de ännu kunna sköta sina respektiva domsagor, och då möjligen stanna qvar någon tid vid embetet, i hvilket fall de förtjenade mer än 4,500 kronor. Och då, i händelse af bifall till Kongl. Maj:ts förslag, häradshöfding icke kan tillförbindas att förr än vid fyllda 70 års ålder från embetet afgå, så är det åtminstone icke antagligt, att han skall komma att såsom pensionstagare under någon längre tid betunga statsverket, äfven om vid första afgangen efter pensioneringens genomförande antalet af pensionstagare blir något större och således förorsakar mera utgifter, än som framdeles må blifva förhållandet.

Herr Liss Olof Larsson stödde sig på Första Kammarens beslut i denna fråga vid sistlidne riksdag och anförde detta såsom skäl, hvarföre denna Kammare icke borde bevilja mera, än hvad nämnda beslut innehöll. Jag tillåter mig deremot stödja mig på Första Kammarens nyss fattade beslut, enligt hvilket Kongl. Maj:ts proposition i fråga om häradshöfdingarnes pensionsrätt bifallits. För min del anser jag det vara af ganska stor vigt, om man vill försäkra sig om framstående juridiska förmågor för dessa viktiga landtdomarebefattningar, att icke sätta pensionsbeloppet lägre, än det nu begärda. Löneregleringen inom Justitiedepartementet är, i förhållande till regleringen inom öfriga departement, snarare något knappare tilltagen, än rundligare. Hofrätternas ledamöter tilltråda betydligt lägre löner till att börja med och hafva flere grader att genomgå innan de komma upp till löneinkomster, svarande emot dem, som åtnjutas af byråchefer och ledamöter inom åtskilliga förvaltande verk. Hvad häradshöfdingarne särskildt beträffar, torde man erinra sig, att vid genomförandet af löneregleringen för dem gjorde sig gällande någon tvekan, huruvida icke de löner, som åt häradshöfdingarne bestämdes, blifvit väl knappt tilltagna. Detta torde emellertid nu kunna på ett tillfredsställande sätt regleras, om åldern då

befordran kan vinnas icke blir allt för sen. Förr var förhållandet det, att medelåldern för befordran till ledamot i hofrätterna var tidigare än inom de administrativa verken. Nu torde det vara tvärtom. Vid den tiden, då jag blef ledamot i hofrätt, var det många, som inträdde i sådan egenskap vid trettio års ålder eller tidigare och medelåldern var då ungefär trettioett år. Nu är den deremot betydligt senare, och jag tror icke att den kan sättas under trettiofem eller trettiosex år. Hvad domarebefattningarna på landet beträffar, så är medelåldern ännu mera sen och går säkerligen icke obetydligt öfver fyratio år. Mera än en har under senare tid uppnått öfver femtio år, innan han kommit till ordinarie plats. Med de utsigter, som stå skicklige jurister till buds, är det fara värdt, att de komma att dragas åt andra banor, derest befordringen på i fråga varande bana blir långsamare och löneutsigterna icke blifva bättre än vid andra verk.

På grund af det nu anförda förenar jag mig i de uttalanden, som här blifvit gjorda angående önskvärldheten deraf att Kongl. Maj:ts proposition måtte bifallas.

Herr Sven Nilsson: Om jag skulle hafva någon anmärkning mot Kongl. Maj:ts föreliggande proposition att göra, så vore det den, att Kongl. Maj:t icke i sammanhang dermed för Riksdagen framlagt förslag om en helt och hållet ny reglering för domarecorpsen på landet. Det är visserligen sant, att den sista regleringen för nämnde corps egde rum för ej längre tid sedan än år 1874, men jag tror mig icke säga för mycket, då jag påstår, att antagandet af det då framlagda förslaget skedde, emedan man under dåvarande förhållanden ej hade något bättre att vänta, men dock under förhoppning att ett nytt och mera fullständigt samt ändamålsenligare förslag skulle inom kort föreläggas Riksdagen.

Som man ser af bilagorna till den nu framlagda Kongl. propositionen delar Kongl. Maj:t jemväl den af mig uttalade åsigt och man torde således snart nog hafva att förvänta en ny och fullständig reglering af häradshöfdingarnes löneförmåner, och att detta förslag icke redan nu föreligger, får man väl söka deri, att den nu befintliga löne regleringen för så kort tid sedan af Riksdagen blifvit antagen på förslag af Kongl. Maj:t. Det är således endast af den omständigheten, att man kan hafva att förvänta ett fullständigare förslag från regeringen, som jag anser mig nu kunna biträda den Kongl. propositionen. Jag har således icke någon anmärkning emot Kongl. Maj:ts förslag angående ifrågasatta pensioneringen, hvilken jag icke anser vara för högt tilltagen, men jag kan likväl icke underlåta att uttala den åsigten att, derest man frankkommit med förslag om frågan i dess helhet, så skulle man lättare kunna åstadkomma en fullständig reglering än då man, såsom nu, går lappvis till väga. Emellertid tror jag att den åsigten icke är alldeles riktig, att domarelönerna icke skola utgöras af högre belopp än 4,500

*Ang. härads-
höfdingarnes
pensionsrätt.*

(Forts.)

Ang. härads-
höfdingarnes
pensionsrätt.
(Forts.)

kronor. ty utom detta belopp i lön jemte tjänstgöringspenningar, jemförliga med för andra tjänstemän, hafva de, såsom redan blifvit anmärkt, ganska stora sportler, hvilka, lagda till lönen, med säkerhet kunna beräknas till ett belopp af 5,000 kronor sammanlagdt. Jag drager således för min del icke af den anledningen i betänkande att biträda den Kongl. propositionen, helst jag icke anser det blifva något farligt prejudikat, enär man i sjelfva verket icke gifver domaren högre pension, än hvartill man kan beräkna hans lön.

Som man finner af den Kongl. propositionen, hafva vid reglering af lönerna för hofrätternas ledamöter och tjänstemän, sportlerna till stor del blifvit borttagna och jag tror, i likhet med Kongl. Maj:t, att samma skäl tala för sportlernas borttagande jemväl från domarena på landet. Ett ytterligare skäl härför finna vi uti hvad som blifvit föreslaget i en till Riksdagen detta år aflåten Kongl. proposition beträffande reglering af lönerna för landsstatens tjänstemän.

Jag får således, under förhoppning att Kongl. Maj:t snart skall framlägga förslag till fullständig reglering af landtdomarelönerna med sportlernas afskaffande, yrka bifall till föreliggande förslag.

Herr Sjö: Väl inseende att man icke har mycket för att man motsätter sig Utskottets föreliggande förslag, torde det dock ursäktas mig, att jag kommer att göra det. Ty oaktadt blott 4 år förflutit sedan häradshöfdingarnes löner reglerades och dervid stadgades såsom vilkor för de nya löneförmånernas åtnjutande att häradshöfdingarne icke skulle vara berättigade till högre pension än de då hade samt de, enligt mitt förmenande, icke hade rätt till någon pension, så har Kongl. Maj:t likväl nu för häradshöfdingarne begärt en årlig pension af 5,000 kronor, och denna framställning har Stats-Utskottet tillstyrkt. Då likväl, såsom jag redan sagt, Riksdagen så kort förut bifallit lönerregleringen med det uttryckliga vilkoret att pension icke skulle komma i fråga, och man dessutom vet att häradshöfdingarne utöfver lönen och tjänstgöringspenningarne hafva betydliga sportelinkomster, bestående uti lösen för stämningar, vederhäftighetsbevis, lagfartsbevis, gravationsbevis m. m. för att icke tala om andra sportler, synes det mig som om häradshöfdingarne genom insättande i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt af de besparingar, de årligen borde kunna göra, sjelfve utan statens mellankomst kunde bereda sig och de sina ganska stor pension. Jag antager öck, såsom säkert och visst, att då icke alla häradshöfdingar undertecknat den till Kongl. Maj:t ingifna petitionen i ämnet, så skola, äfven om Kongl. Maj:ts proposition bifalles, de häradshöfdingar, som icke undertecknat ansökningsen, icke taga afsked med pension utan hellre nöja sig med hvad de nu hafva. Äfven antager jag för gifvet att landtdomarne kunna erhålla erforderligt antal biträden eller vikarier utan synnerlig kostnad.

På dessa skäl yrkar jag rent afslag å den Kongl. propositionen. Mine Herrar! vi hafva under 1876 och 1877 årens riksdagar beviljat anslag för pensionsberättigade så väl inom flottans som arméns officerscorpser, men för gemenskapen hafva vi icke beviljat någon pension. Jag beklagar detta, och i synnerhet att desse sistnämnde icke blifvit ihågkomne. Embetsmännen skola pensioneras, deras enkor och efterlevande barn likaså, men gemenskapen af armén och flottan icke. Detta har jag velat nämna endast i förbigående; jag yrkar emellertid afslag å Utskottets hemställan.

*Ang. härads-
höfdingarnes
pensionsrätt.*

(Forts.)

Herr Liss Olof Larsson: Jag inser allt för väl, att det vore föfångt att försöka komma till ett annat resultat än Utskottet tillstyrkt, men jag kan dock icke underlåta att upptaga till bemötande några yttranden som afgifvits till försvar för Utskottets hemställan. Jag anser dessutom frågan vara vigtig i och för sig, och jag tror, att när man skall göra upp statsregleringen nu eller kommande år, det kan vara godt att i protokollet hafva förvaradt det man åtminstone gjort försök med att i någon mån inskränka nya anslagsfordringar.

Vi hafva i år en statsreglerings-proposition, som hvad slutsummorna beträffar icke visar någon synnerligt stor tillökning; men ser man närmare på densamma, och hvilken hufvudsakligen blifvit tillstyrkt af Stats-Utskottet, ett tillstyrkande, som jag i de flesta fall varit med om, skall man finna en genomgående princip deri att flytta öfver en hel mängd anslag från extra stat till ordinarie. Visserligen har man afslagit icke så litet på hvad Kongl. Maj:t begärt, men ser man efter, hafva afslagen drabbat nästan uteslutande de extra anslagen, men de ordinarie, för hvilka man alltid måste bereda tillgång, huru svåra tiderna än äro, hafva i allmänhet blifvit beviljade, och jag tror således, att det kan vara godt att få i protokollet anteckadt, att man icke varit med om att bevilja allt, utan att man sökt att i någon mån inskränka utgifterna.

Det har här blifvit yttradt från statsrådsbänken mot mitt anförande, att det icke vore någon ny princip, man ville tillämpa, då man ville gifva en större pension än lön, och man anförde såsom exempel landtmätnarne. Jag tror icke att denna jämförelse är alldeles riktig. Förhållandena med afseende på dem äro mera egenomliga, ty de hafva ingen lön på stat utan endast pension. Vid en annan anmärkning måste jag visst hafva missuppfattat meningen, nemligen då det yttrades, att sekreterarne i hofrätterna få mer i pension än lön. Yttrandet torde icke hafva varit detta, men det föreföll mig så. Möjligen hade det afseende på sekreterarnes löneförhållanden före den nya löneregleringen, och om så varit, vill jag icke bestrida förhållandet, men efter den nya löneregleringen hafva de icke större pension än lön, såsom synes af den stat Riksdagen fastställt för hofrätterna. Af den synes det äfven, att för en sekreterare i hofrätten, hvilken befattning man anser vara mycket vigtig,

Ang. härads-
höfdingarnes
pensionsrätt.
(Forts.)

kan lönen efter tio års tjenstgöring uppgå till 4,800 kronor, men en sekreterare i hofrätten kan aldrig komma upp till den pension Kongl. Maj:t föreslagit för landtdomaren. Dessutom vill jag erinra derom, att en hofrättsassessor, som väl är jemförlig med en landtdomare, enligt 1876 års löneroglering icke har mer i lön än 3,300 kronor, hvilket belopp efter fem år kan höjas med 500 kronor eller till 3,800 kronor, och får således icke i pension mer än 3,800 kronor. Då jag nu vill gifva landtdomaren 4,500 kronor i pension och således 700 kronor mer än en hofrättsassessor, tror jag icke att jemförelsen utfaller ofördelaktigt för landtdomaren, äfven med bifall till mitt förslag.

Vidare har man sagt, att då man beräknade, att 30 härads-höfdingar vore pensionsmässige, detta icke vore något bevis för att de afginge före 70 års ålder. Jag medger, att det icke är något absolut bevis, men jag frågar, om det icke är sannolikt, att en domare afgår vid 65 års ålder, när han får 500 kronor mer i pension än han har i lön. Nej! säger man, ty han har dessutom sportler. Derpå svarar jag, att dessa sportler har han icke, om han icke sköter sin tjenst, och kan han sköta tjensten, då bör han ej pensioneras. Om man således bestämmer hans afgång till 65 år, och han då icke kan sköta sin tjenst, såsom han bör, men han ändock vill sitta kvar, kan hofrätten taga från honom både tjenstgöringspenningar och sportler och han får icke ett öre utöfver sjelfva lönen. Jag har visserligen hört uppgifvas att det vore obehagligt för hofrätten att tillämpa Riksdagens beslut i detta fall och utöfva den rättighet Riksdagen medgifvit, emedan de anse det hårdt mot häradshöfdingarne, utan de vilja hellre att staten skall betala för att bli dem qvitt, men detta anser jag ej vara tillräckligt skäl för att bifalla den högre pensionen. Dessutom förefaller det mig vara tydligt, att om man gifver landtdomaren lika pension med hofrättsråden och i vissa fall mer, då kan man vara viss om att en landtdomare aldrig söker någon ledamotsplats i hofrätten. Jag hade dock för min del trott att med den nya lönerogleringen skulle uppkomma en större vevselverkan mellan domarecorpsen på landet och öfverdomstolarne, än hvad nu är fallet. Jag tror, att det skulle vara till icke ringa nytta för lagskippingen, om ledamöterne i öfverdomstolarne, innan de erhöle sådana platser, fått sin utbildning såsom landtdomare och såmedelst förskaffat sig kännedom om ställningar och förhållanden på landsbygden, i stället för att de nu fostras upp hufvudsakligen endast genom tjenstgöring i hofrätterna, men blifva främmande för de praktiska förhållandena utom verket. Denna min förhoppning att genom lönerogleringen en sådan vevselverkan mellan landtdomarecorpsen och öfverrätterna skulle uppkomma, försvinner emellertid, om man, med bifall till den nu föreliggande Kongl. propositionen, gifver landtdomare lika pension med hofrättsråd, enär i så fall det icke skulle blifva någon lockelse för en landtdomare att söka sig in i hofrätten.

Stats-Utskottets vice ordförande anmärkte mot mitt förra an-

förande, att jag skulle förbisett den omständigheten, att landtdomarne hafva inkomster jemväl af sportler. Jag ber dock få erinra, att jag omnämnde detta förhållande, men nämnde äfven, att detta förhållande icke kunde hafva någon inverkan på förevarande fall, enär vederbörande hofrätt vid tjänstledighetens meddelande kan indraga dessa sportler och låta vikarien uppbära dem.

Vidare kallade Herr Key mitt yttrande om en »liten landtdomare» för aristokratiskt. Det lär dock bero på huru man fattar yttrandet; min mening var endast att erinra om landtdomare i små domsagor och med ringa göromål.

Man har vidare under diskussionen anfört, att landtdomarne borde hafva lika pension med hofrättsråd, enär deras befattningar vore af större vikt och betydelse. Jag känner till dessa historier. Då lönerregleringen för häradshöfdingarne förevar, yttrade man, att deras befattningar voro af lika vikt och betydelse som ledamöternes i hofrätterna. För min del tror jag icke, att så är förhållandet, utan att ledamöterna i hofrätterna, som skola pröfva underdomarnes utslag och beslut, måste anses hafva eller åtminstone borde hafva viktigare befattningar än underdomarne. Då åter frågan om lönerregleringen för hofrätterna förekom, hette det, att deras ledamöter såsom öfverordnade borde hafva bättre löneinkomster, på det att någon lockelse skulle finnas för underdomarne att söka sig in i hofrätterna. Då jag, som förut är nämndt, delar denna åsigt, biträdde också jag förslaget i denna rigtning. Men nu säger man åter igen, att landtdomarebefattningarna äro lika viktiga eller viktigare än öfverdomarnes. och jag tror till och med att presidenten i Svea Hofrätt yttrade, att landtdomarekallet vore det viktigaste bland de juridiska befattningarna. Men om man hyser denna tanke, hvarför var man då med om att gifva öfverdomarne högre löner än desse landtdomare? Man invänder, att i hofrätterna äro de dömande ledamöterna många och ansvaret för hvarje ledamot därför mindre, men att för häradshöfding på landet, såsom ensam dömande, ansvaret är större. Skulle detta skäl gälla, borde justitierådens ansvar vara ännu mindre, eftersom antalet ledamöter å en division i Högsta Domstolen är ännu större än i hofrätterna, och justitieråden skulle således hafva mindre löner än hofrättsråden och assessorerne samt desse återigen mindre än häradshöfdingarne. Detta blefve konsekvensen af en sådan princip.

Ytterligare sade man, att det vore nödvändigt att bifalla Kongl. Maj:ts proposition för att få bort alla dessa unge domare, hvilka man tycktes anse verka så skadligt genom meddelande af onödiga uppskof m. m., en beskyllning, om hvars rigtighet jag för min del icke haft någon erfarenhet, ehuru jag icke vill ifrågasätta att ju icke oliägenheter genom täta ombyten af vikarier kunna uppkomma. Man torde dock härvid böra ihågkomma, att i domarebildningen ingår just skyldigheten att förrätta ting och förestå domarembetet, och att ingen, som ej detta gjort, af hofrätterna befordras till vice

Ang. häradshöfdingarnes pensionsrätt.

(Forts.)

Ang. häradshöfdingarnes pensionsrätt.
(Forts.)

häradshöfding, och vi lära väl alltså få dragas med desse unge vikarier, äfven om det är besvärligt, hvilket jag, som sagdt, icke af egen erfarenhet känner.

Man säger vidare, att med antagande af min reservation komme de pensionsberättigade häradshöfdingarne att qvarstanna i tjensten, enär de med ständig tjenstledighet finge uppbära samma belopp i lön som den föreslagna pensionen. Jag hade emellertid tänkt yrka bifall äfven till momentet b) af denna punkt, hvari stadgas skyldighet för häradshöfding att vid 70 års ålder från embetet afgå, och säkerheten för häradshöfdingarnes afskedstagande blir således lika enligt mitt förslag som enligt Utskottets. Visserligen blir det endast de häradshöfdingar, som hädanefter utnämnas, hvilka blifva underkastade detta tvång, men så är äfven förhållandet enligt Kongl. Maj:ts förslag, och denna skyldighet är väl lika bindande vare sig pensionen bestämmes till 4,500 eller 5,000 kronor. Samma resultat vinnes sålunda genom mitt som genom Utskottets förslag.

Jag föreställer mig att det är en ganska farlig princip, man tillämpar, om Kongl. Maj:ts förslag godkännes, den nemligen, att en tjensteman skall hafva rätt till större pension än hans lön, och det skulle högeligen förvåna mig, om icke tjenstemän, hvilkas löner vi nyligen reglerat, komme fram med liknande anspråk. För min del får jag också säga, att man, om ett sådant förslag framkomme, icke skulle kunna säga någonting deremot, så framt man ville öfva lika rättvisa mot den ene så väl som mot den andre embets- eller tjenstemannen. Man säger nu, att häradshöfdingarne hafva sportler och att de måste afstå från tjenstgöringspenningarne. Det är samma förhållande med andra embetsmän. Hofrättsråden t. ex. hafva 2,000 kronor i tjenstgöringspenningar och 4,400 kronor i lön, men denne embetsman kan blifva tvungen att afgå mot 4,400 kronor i pension efter vissa års tjenstgöring, och på samma sätt som han får behålla 4,400 kronor och afstå från tjenstgöringspenningarne, få häradshöfdingarne afstå från sina tjenstgöringspenningar och behålla lönen. Jag tror emellertid icke, att det lider något tvifvel, att, om man gifver en tjensteman pension till högre belopp än lönen, ju icke de andre skola komma efter och begära samma förmån, och det torde därför vara bäst såväl först som sist hafva ett ord uttaladt mot fastställandet af en sådan princip. Dessutom bör man ihågkomma, att den nu gällande löneregleringen för häradshöfdingarne icke är mera än 4 år gammal — den uppgjordes nemligen vid 1874 års riksdag — och behof af en ny lönerglering för desse embetsmän kan jag, i motsats till Herr Sven Nilsson i Efveröd, således icke finna vara för handen. Jag kan icke heller tro, att det är möjligt att taga bort häradshöfdingarnes alla sportler; jag kan icke se, att det kan låta sig göra. Jag minnes, att år 1873, då jag var ledamot i den komité, som uppgjorde förslag till den nuvarande löneregleringen, liksom i det Utskott, som sedermera vid 1874 års riksdag behandlade samma förslag, man var af den åsigten, att sportlerna borde

borttagas. De togos också bort så mycket som möjligt, men en del kunde icke afskaffas, därför att man icke kunde beräkna ersättningen därför, af det skäl, att man icke på förhand kan veta, huru många expeditioner som komma att utskrifvas, då det i viss mån beror på parterne sjelfve att begära expedition eller icke. Att för detta ändamål anvisa en viss summa låter sig icke göra; ty den kan icke beräknas.

Jag yrkar fortfarande bifall till min reservation.

Herr August Pettersson: Inom den afdelning af Stats-Utskotet der denna fråga förut handlades, hade jag vid frågans behandling derstädes äran att sitta såsom ledamot. Jag framställde der samma anmärkning, som nu blifvit gjord af Herr Liss Olof Larsson, mot principen att tilldela en tjänsteman pension till högre belopp än lönen; men min anmärkning vederlades af afdelningens öfrige ledamöter på ett ganska öfvertygande sätt, och såsom skäl mot min anmärkning anfördes hufvudsakligen den omständigheten, att häradshöfdingarne icke hafva något ålderstillägg och äro skyldige att afgå från sitt embete vid fylda 70 år. Vidare talades på afdelningen om häradshöfdingarnes tjänstgöringspenningar. Sådana hafva de förut icke haft, men de hafva i stället haft sportler till ganska betydliga belopp.

Man har vidare här i Kammaren yttrat, att hofrätterna kunde tvinga den landtdomare, som vore urståndsatt att sjelf sköta sitt embete, att taga tjänstledighet. Om detta påstående är riktigt, vet jag icke. Men ett faktum är, att en häradshöfding i min ort haft ständig tjänstledighet under loppet af 14 år, hvarunder hans embete förvaltats af vikarier. Huru han erhållit denna långa tjänstledighet vet jag deremot icke. Emellertid tror jag det vara en fördel för folket, om det erhåller domare, som äro i stånd att sköta de viktiga saker, som på deras handläggning bero, och icke unga domare, hvilka ännu ej hunnit förvärfva den erfarenhet, som dessa viktiga sakers handläggning kräfver.

Man har äfven påstått, att häradshöfdingarne icke behöfde så stor pension äfven af det skäl, att deras inkomster under tjänstetiden satte dem i stånd att kunna genom insättningar i lifränteanstalten eller på annat sätt sörja för sin familjs framtida bergning. Det kan visst vara möjligt för en och annan af dem; men å andra sidan har blifvit visadt, att de med få undantag icke få tillträda dessa embeten, förrän de redan uppnått en ganska hög ålder, hvarför man väl får antaga, att desse embetsmän, hvilka nödgats skuldsätta sig icke blott för idkandet af sina juridiska studier utan äfven under den långa tid, hvarunder de såsom tillförordnade domare måste inhemta praktisk erfarenhet i domarevärf, och sålunda icke förr än efter det de utnämnts till häradshöfdingar, kunna grundlägga några kapital, svårligen kunna genom kapitalbildningar hvarken på ena eller andra sättet betrygga sin och sina familjers framtid.

Ang. härads-
höfdingarnes
pensionsrätt.
(Forts.)

I likhet med Herr Sven Nilsson i Efveröd skulle jag önska, att sportlerna äfven för landtdomarne kunde tagas bort och en bestämd ersättning därför lemnas dem. Jag tror, att man kan antaga, att deras sammanlagda inkomster af lön och sportler kunna beräknas till 8,000 kronor. Och om de nu skulle tvingas att taga afsked vid 70 års ålder mot erhållande af endast den föreslagna pensionen, är ju klart, att de skola förlora ganska mycket mot om de finge fortfarande behålla embetet.

Kammaren kan visserligen nu afslå Stats-Utskottets förslag, men då det i allt fall kommer att gå igenom i en gemensam votering, som af ett sådant beslut naturligtvis skulle följa, torde det vara så godt att nu genast lemna sitt bifall till hvad Utskottet här föreslagit, hvarom jag således vördsamt anhåller.

Herr Berg: Jag ber endast få säga några ord i anledning af Herr Liss Olof Larssons senare yttrande. Han fäste uppmärksamhet derå att en assessor i hofrätt hade, derest han såsom sådan toge afsked, mindre pension än hvad nu är föreslaget för en häradshöfding. Ja förhållandet är verkligen så. De juridiska embetsverken äro nemligen så till vida i sämre ställning än de administrativa, att en ledamot i hofrätt vid sitt första tillträde till tjensten icke kommer i åtnjutande af samma lön som ledamöter i öfriga kollegiala verk utan måste först genomgå assessorsgraden med mindre aflöning. Men att en assessor skulle stanna i denna grad till dess han blir pensionsmessig, derpå tror jag att man hittills saknat exempel. Innan han uppnått pensionsåldern har han vanligen i sin tur avancerat till hofrättsråd, och får naturligtvis vid afskedstagandet pension såsom sådant. Den värde talarens exempel i detta fall kan således icke väga särdeles tungt.

För öfrigt anmärkte samme talare, att det vore gifvet att en häradshöfding, då han icke kan sköta sin tienst och således tager ledighet, måste afstå sina sportler, och deruti har den värde talaren onekligen rätt; men jag ber att ännu en gång få fästa hans uppmärksamhet derå, att landtdomare under vissa delar af året kunna vara fria från tienstgöring utan att derfore behöfva taga tienstledighet och afstå sina tienstgöringspenningar. Om de sålunda till namnet uppehålla tienst sammanräknadt tre månader om året, så hafva de redan mer än 500 kronor utöfver sin lön, och det är följaktligen icke svårt för en häradshöfding att bereda sig en årlig inkomst af 5,000 kronor utan att behöfva fullgöra de egentliga tienstförrättningarne. Han kan visserligen under tiden utfärda några gravationsbevis, utställa konkursförhör och dylikt men några egentliga förrättningar behöfver han icke göra. Vi skola nemligen komma i håg, att de bestämmelser som vid löneregleringen för häradshöfdingar stadgades derom, att häradshöfding under tienstledighet skall till vikarie afstå sina tienstgöringspenningar, gälla blott de fall då *fullständig* tienstledighet beviljas. Bibehåller deremot häradshöf-

dingen till namnet sitt embete, är han, äfven om han begär ledighet från tingen och öfriga mera maktpåliggande göromål, icke skyldig att afstå tienstgöringspenningarnes fulla belopp utan blott en del deraf. Nu säger den värde talaren att ett bifall till Utskottets förslag vore ett farligt prejudikat, ty, säger han, om häradshöfdingarne få sin vilja fram, hvad skall man sedan svara andra tjenstemän, som troligen inom kort äfven skulle för sig begära att få pension till högre belopp än deras lön. Härpå vill jag svara, att då fördelningen mellan lön och tienstgöringspenningar är för öfrige tjenstemän uppgjord efter helt och hållet andra grunder än för häradshöfdingarne, fordrar billigheten att pensionsbeloppet för de senare ej på samma sätt som för de förre göres uteslutande af denna fördelning beroende. Ville man nemligen nu göra en ny reglering af häradshöfdingarnes löneförmåner efter samma grunder som följts vid senare löner regleringar, så är det icke troligt att man komme att bestämma häradshöfdingarnes lön till allenast 4,500 kronor och tienstgöringspenningarne till ungefär samma belopp, utan man toge väl i sådant fall en del af tienstgöringspenningarne och lade dem till lönen, så att de förre ej komme att utgöra mera än omkring tjugufem procent och lönen sjuttiofem procent af hela årsinkomsten, såsom redan skett vid löner regleringen för en stor del andra löntagare.

Dessutom yttrade samme talare, att man genom att sätta pensionsbeloppet för häradshöfdingarne något lägre än för hofrättsråd skulle åstadkomma den, efter talarens åsigt, lyckliga verkan att häradshöfdingar hädanefter skulle söka att blifva hofrättsledamöter. Äfven jag för min del skulle icke anse det olyckligt utan tvärtom ganska förmånligt för hofrätterna att få tillägna sig skickliga landtdomare, men då erfarenheten hittills visat att häradshöfdingar redan nu, då de *icke* hafva *någon* pensionrätt, vanligen icke söka anställning i hofrätt, så torde det icke gerna kunna antagas att de hädanefter skulle göra det, endast derföre att pensionen för ett hofrättsråd blefve 500 kronor högre än för en häradshöfding.

Då för närvarande en häradshöfding, äfven då han åtnjuter fullständig tjenstledighet, får behålla hela sin lön, eller just samma belopp, som, i händelse Herr Liss Olof Larssons förslag går igenom, skulle tillkomma honom såsom pension, och han, såsom jag förut antydtt, är i tillfälle att utan mycket besvär förskaffa sig en högre inkomst, komme följaktligen nämnda förslag, om det antoges, icke att underlätta häradshöfdingarnes afskedstagande. För det allmänna är det emellertid en obestriddlig fördel att en älderstigen häradshöfding tager afsked, så att hans plats kommer att skötas af en ordinarie domare i stället för af en vikarie, men för den gamle ordinarie är det icke någon egentlig vinst att afgå från embetet, ty han kan lika gerna sitta kvar dervid och i alla fall skaffa sig en inkomst, fullt motsvarande till och med den pension, hvarom Kongl. Maj:t nu gjort framställning.

Ang. häradshöfdingarnes pensionsrätt.

(Forts.)

Ang. härads-
höfdingarnes
pensionsrätt.
(Forts.)

Samme talare yttrade vidare, att man icke i något fall kunde undvika att stundom förordna unga domare att hålla ting. Deruti har han onekligen rätt; men hvad som bör förekommas är att den unge domaren icke må komma att kallas »ung domare» i alla sina dagar utan att kanske någon gång hinna blifva ordinarie. Då emellertid för närvarande ett stort antal, jag tror omkring 30 domare, äro så gamla att de icke kunna göra sin tjänst, men i saknad af pensionsrätt icke kunna taga afsked, så har det förhållandet inträffat att den, som egnar sig åt domarebanan, vanligen icke kan påräkna befordran till ordinarie tjänst förr än vid en ålder af i medeltal 45 å 46 år. Under hela sin föregående tjänstetid är han nödsakad att såsom vikarie uppehålla domarembetet, i lyckigaste fall mot ersättning motsvarande den ordinarie domarens tjänstgöringspennningar, och dessa lemna sannerligen inga öfverskott till kapitalbildning. Om man betänker att den unge domaren sålunda måste underkasta sig en mer än tjuguarig, ofta lönlös, tjengöring innan han kan erhålla ett ordinarie domareembete, och att han såväl under denna tid som för sin föregående studiekurs vanligen måste skuldsätta sig, lär man ej kunna antaga att han med den sent omsider erhållna härads-höfdingelönen skall kunna amortera denna skuld och samtidigt samla ett kapital tillräckligt stort att göra pension för honom på gamla dagar öfverflödig, och jag kan ej underlåta att uttrycka min förvåning att man icke besinnat detta förhållande innan man på ett sådant antagande grundat sitt yrkande om afslag å framställningen om domares pensionering. Ett faktum är dessutom att en ordinarie härads-höfding alltifrån det han tillträdt sin befattning nödgas betala icke obetydliga afgifter till civilstatens pensionsinrättning, ehuru, såsom bekant, han högst sällan har någon fördel deraf, åtminstone för sig sjelf, utan de gjorda inbetalningarna endast komma hans enka och barn till godo.

Då jag sistlidne riksdag väckte motion i det syfte Kongl. Maj:ts nu ifrågakvarande proposition innehåller, tog jag mig friheten att närmare framhålla de mörka utsigter som nu förete sig på den juridiska embetsmannabanan. Ynglingen, som beträder densamma, finner snart, att den icke har något inbjudande samt ser sig ur stånd att gå och vänta på befordran tills han öfverskridit manna-ålderns gräns. Erfarenheten har också visat att antalet unge män, som egna sig åt domarekallet, allt mer och mer aftagit, så att inom hofrätterna, åtminstone inom den jag tillhör, det icke sällan visat sig vara förenadt med största svårighet att erhålla lämplige vikarier för upprätthållande af de domarebefattningar, hvilkas innehafvare af en eller annan orsak icke äro i stånd att sjelfva sköta dem. För att en yngling skall känna sig uppmuntrad att med allvar och nit egna sig åt ett så ansvarsfullt och ansträngande kall, som domarens, måste han veta, att han på denna bana har en framtid att vänta. Men stänger man denna framtid — förnekar man härads-höfdingarne den pensionsrätt, som blifvit alla andra embetsmän till-

försäkrad, och för den skull fordrar att den pensionsmessige domarens befattning skall uppehållas af lönlöse vikarier — då kan man ej vänta att dessa befattningar annat än undantagsvis skola sökas af den verkliga förtjensten. Ty för den skicklige juristen stå nu för tiden många andra banor öppna, der han med lätthet kan skaffa sig långt större inkomster än som här nu ifrågasättas.

*Ang. härads-
höfdingarnes
pensionsrätt.*

(Forts.)

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till den föredragna punkten.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits enligt de olika yrkanden, som derunder blifvit framställda, biföll Kammarern Utskottets hemställan oförändrad.

I anseende till den långt framskridna tiden, afbröts nu föredragningen af det föreliggande utlåtandet, för att i stället fortsättas kl. 7 e. m., då Kammarens ledamöter. genom utfärdadt anslag, kallats att åter sammanträda.

Kammarerns ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem

Gustaf Westdahl.

Rättelser:

i Andra Kammarerns protokoll N:o 33:

sid. 36, rad 2 uppifr. *står*: tror dock att
läs: tror dock icke att

i Andra Kammarerns protokoll N:o 38:

sid. 1, rad 14 nedifr. *står*: nästan oerhörda kostnader byggdes, utan tillskott
läs: oerhörda kostnader byggdes, nästan utan tillskott